

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Novembris Et Decembris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10263

[De S. Eligio Episcopo Noviomensi.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77423](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77423)

DE S. ELIGIO EPISCOPO NOVIOMENSI.
LIBER SECVNDVS.
PRAEFATIO AVTHORIS.

727.

Domino propitiantē, vitam beati Eligij cōfessoris pridē aliquid ex parte ordiri cōperam, & penē defessus ac lassabundus, medio in tramite stylum retrahens, opus imperfectum reliquerā. Nunc paululū viribus recreatis, vrgente voto, corde iucundo, calamo quē venusto opus inchoatum prosequi tentabo. Etsi autem arduum est iter & profundum, tamen liberē fateor, quō nō possum pedibus pertingere, ardētissimo ducor amore. Ibo ergō vo-

tis, quō nō possum verbis accedere. Indignum enim profectō reor, tāti ac talis viri vitam ad posteritatis memoriam pro viribus ingenij non ad plenum literarum monumentis commendare, cū ego sic opiner, ex narratione rerum ab eo gestarum adificationis plurimum ad lectores pernenturum. Sed quoniam talia ac tanta sunt facta illius, vt magnitudo quidem bonorum nihil me praterire patiatur, multitudo verō gestorum, quā plurima cogat omittē, in incerto aestuat animus, dum deliberare non valet, quid retineat, quidve omittat. Nam si cuncta velim annotare, & dies me narrantē deficiet, & modum excedam voluminis. Porro autem si pauca commemorem, vereor nē me hypocritā irrideant, dicantque, Hic homo coepit adificare, & non potuit consummare: magis etiam offensam antistitis perimē, dum seriem condere nitor, arctatus eloquij siccitate, potius ei iniuriam videar irrogāsse, quā vitam exposuisse. His igitur ex vtraque parte trutinatis, articulum iam membranīs infigam, & quā primus huius operis liber tanquā redundans reijcit, hic modō sequens ceu nimium sitiens prosequetur: satisque sit, priori libro ea tantum conscripsisse, quā in habitu seculari gessit. Nunc verō ad ea accedimus, quā ab eo sunt in Episcopatu perpetrata.

Authoris
ingēs amor
erga virum
sanctissimū.

Luc. 14.

Vt heresis Simoniaca in Gallijs grafsata sit. Cap. 1.

Eligius itaque iam antē in palatio militauerat sub habitu seculari, aeterno omnium principi Christo, idque temporibus Clotarij mansueti Francorum Regis, & Dagoberti inclyti principis, eiusque filij Clodouei, atque vsque ad initium regni iunioris Clotarij mansit in corpore. Sed illis diebus immaniter Simoniaca heresis pullulabat in vrbibus, & cunctis finibus regni Francorum, maximeque à temporibus Brunehildis infelicissimae Reginae, vsque ad tempora Dagoberti Regis violabat hoc contagium fidem catholicam. Solliciti tamen contra hoc inuigilabant sancti viri Eligius & Audoenus: & communi cum ceteris catholicis viris habito consilio, suggererunt principi & optimatibus eius, vt hoc mortiferum virus citō extirparetur à corpore Christi, quā est vniuersalis Ecclesia. Habuit itaque effectum eorum pia petitio, & libenter obtinuerunt, quod deuotē rogauerunt. Tunc ergō placuit omnibus, vno in spiritu sancto accepto consilio, simul cum Regis imperio, vt nullus precio dato, ad sacerdotale officium admitteretur: neque eos, qui vt lupi rapaces dando munera, mercanda censebant dona spiritus sancti: sed illos potius, qui essent boni testimonij viri, & irreprehensibilis vitæ, ad pontificatus ministerium eligerent.

Simoniaca
heresis.
Brunehildis
infeliciss.
fina regina

Vt S. Eligius ordinatus sit Episcopus. Cap. 2.

Exindē igitur elegerunt ob meritum sanctitatis ad sacerdotale officium cunctis bonis operibus præditum sanctum Eligium, iam lumine spiritus sancti irradiatum, vt præset Ecclesiae Nouiomenfi. Deceaserant enim eo anno Acharius, eius vrbis antistes. Elegerunt autem cum eo & Audoenum sodalem eius, qui vocabatur Dado, vt præset Ecclesiae Rothomagensi. Hoc ergō modo aurificem inuitum detonsum, constituerunt custodem vrbium seu municipiorum, quorum hæc sunt vocabula, Veromanduensis scilicet, quæ est metropolis vrbis: Tornacensis, quæ quondam regalis fuit ciuitas: Nouiomenfis & Flandrensis, Gandensis atque Corturiacensis. Ob hoc autem vel maximē eum his locis dederunt pastorem, quōd eius regionis incolæ magna adhuc ex parte gentilitatis errore detinerentur, vanisque superstitionibus satis dediti essent, & tanquām agrestes seræ nullius salutarem sermonem admitterent. Itaque vir beatus, cū se nullo modo ab imposto munere excutere posset, nē in villo à catholica regula deu-

*Curtra-
censis

STIUS
DE
DIE
S
ATI

uiare videretur, non se permisit prius sacerdotem consecrari, quam sub clericatus
normula, aliqua temporis curricula exegisset. Eo igitur tempore tranfacto, & Au-
doeno à partibus transigeritanis reuerso, iamque eo presbytero à domino Deo-
dato * Matafensis vrbis Episcopo ordinato, inito consilio, pariter sub vnus diei
for. * Mari-
scouensis
Dies Rogat-
tionum.
articulo Apostolicam benedictionem gratuito meruerunt eo tempore, quo apud
Gallias à cuncto populo Rogationes celebrabantur. Conuenientes igitur simul
in ciuitate Rothomagensi quartodecimo die mensis tertij, anno tertio Clodo-
uei, iuuenuli adhuc Regis, die Dominico ante Litanias, inter cateruas popu-
li, inter agmina clericorum, inter choros psallentium consecrati sumus gre-
tis ab Episcopis pariter Episcopi, ego Rothomago, ille verò Nouiomo. At-
que ita Episcopatu suscepto, ad sedem suam remeans, qualem se deinceps
hic author
nomen suū
prodit.
quantumque præstiterit, quis dignè valeat explicare? aut quis tanta verborum
copia instructus existat, vel quæ oratio tantæ affluentia vbertate redundet, quæ
rectè facta eius ita, vt par est, prosequi possit? Idemipse semper robustus, ad vir-
tutis instantiam se * exerens, constantissimè in cœpto proposito perseuerabat.
*exercens
Honor non
mutat in co-
mores.
Virtutes
eius iam
Episcopi.
Eadem in corde humilitas, eadem in vultu grauitas erat. Eadem erga pauperes
cura, eadem, quæ prius, sollicitudo cernebatur. Eadem dilectio fraterna, eadem
mentis constantia ei permanebat: nisi quòd Episcopalis dignitas, quæ alijs pom-
pæ fomentum subministrare solet, ei maius abiectionis studium attulit: & vnde
alij ad tempus videntur extolli, inde amplius ille humiliari studuit. Erat Christo
semper subiectus, deuotione armatus, doctrina præcipuus, pontificatu dignus,
humilis in honore recusando, subditus in suscipiendo, exul spontaneus, fide
plenissimus, obediens Dei præceptis, credens eius promissis, peregrè locuples,
industria solers, in opere docilis, spe longanimis, in colloquio sapiens, prudens
in consilio, in corrigendis vitijs vehemens, diligendo ardens, patiens in aduer-
sis, fortis in periculis, in disciplinis mansuetus, in eleemosynis largus, in studijs as-
siduus, metu mortis sollicitus, in timore Dei eximius, in religione magnificus,
præditus iustitia insignis, seueritate terribilis, promptus ad humanitatem & ele-
mentiam, ad ignoscendum paratus, humilitate summus, hospitalitate præcipuus,
nutritor gregis piissimus, pastor Ecclesiæ prouidus, dispensator fidelis, moderator
insignis, delicta propria cauens, aliena vt sua lugens, plebi salutaria monita adhi-
bens, eamque Christi præcepta docens, proteruis non armis, sed patientia vin-
cens, superbos Christi iugo suauissimo subdens. Semper in obsequijs pauperum, in
adhibenda erga peregrinos diligentia infatigabiliter perdurabat, iisque adeo offi-
ciosè inseruiebat, vt nisi quis fundatam in Christo haberet mentem, proculdubio
Summa hu-
militate ser-
uit abiectionis.
Sumis.
ignominiosum putaret talia vel æqualibus exhibere, qualia ille perpetim luridis,
infirmis & despicabilibus præstabat. Denique omni Episcopali pompa posthabita,
populi neglecto agmine, clericorum postposita frequentia, famulantium reli-
ctis obsequijs, pauperum semper & captiuorum consuetudine & familiaritate
delectabatur. Itaque habebat certum quandam, eumque secretum locum, in
quem certis quibusque diebus egenos ac debiles intromittens, ipse vt antea con-
sueuerat, famulorum more satagens, deuorè eis inseruiebat, squalentia lauans ca-
pita, concretionem deformemque cæsariem propria manu radens, potum ac cibum
Ohomine
Dei.
singulis præbens. Deinde collato cuilibet munere, & nudis etiam vestitis, humani-
ter eos dimittebat: illisque ab vna parte exeuntibus, alios, si adessent, ex altera par-
te intromitti iubebat: iisque eodem modo seruiens, illos humanissimè refouebat.
Nonnunquam etiam si turba plurima conflueret, similiter omnibus faciebat. At-
tamen singulis diebus certo, id est, duodenario, numero comprehensos reficie-
bat, ipse plerunquè cum eis hora congrua ad vnam mensam pariter conuiuans, ita
tamen, vt prius singulorum manibus aquam funderet, vinumque & panes suis ma-
nibus præberet. Sed quid his narrandis diutiùs immoror? Equidem fateor, nun-
quam me sic vidisse cuiusquam studia feruere: nusquam ego in Gallijs eiusmodi
opera sicà quoquam actitari audiui. Potest quilibet quodlibet Dei opus arripere,
sed aut vix, aut difficilè perpetuò retinere. Hic verò quod semel proposuit, perse-
Perseueran-
tia in bonis
quod in initio arripuit, ad finem vsque perduxit.
Qua instantia gregem sibi creditum, ad viam salutis pertraxerit. Cap. 3.
Porte

SUP

g b

10

EV

Porro autē pastoris cura sollicitus, lustrabat vrbes & municipia, circūquaq;
 sibi commissa. Sed Flandrenses atq; Andouorpenfes, Frifones quoque &
 * Suedi, & barbari quique, circa maris litora degentes, quos velut in extre-
 mis remotos, nullus adhuc prædicationis vomere exararat, principio eum
 hostili animo & auctrā mente exceperunt. Postmodū verò, cū paulatim per
 gratiam Christi eis verbum Dei insinuare cōpisset, pars maxima trucis ac barbari
 populi, relictis idolis, conuersa est ad verum Deum, & Christo subiecta. Sicque de-
 mum factum est, vt quasi calitūs lumen ostensum, aut radius quidā solis erūpens,
 totam regionis illius barbariem illustraret. Nam & illi, qui eum primò ceu ferocif-
 simæ bestię discerpere cupiērant, postea attendentes eius bonitatem & mansuetu-
 dinem, imitatores eius fieri cupiebant. Quis enim irā esset obstinatus, qui eius mo-
 destiam intuens, non confestim admirando obstupesceret? aut quis tam arrogans,
 qui sobriam eius vitam considerans, non ilicò ad iustitiam sese conuerteret? Cre-
 scebat nimirū in eo quoridie opinio, virtutis pedisequa. Seminabat in plebem
 verba veritatis, fructu fidei redundantia, sufficienti sale cōdita, & velut aromaticis
 vnguentis infusa. Nec erat contenta eius fama circūiectas dūtata illustrare Gal-
 lias: sed exteras etiam prouincias complebat, meritorum eius gratia præcurrente.
 Inter barbarorum enim fremitus, quasi egregius signifer, corporis formidine ni-
 dus, sed fidei seruore vestitus, sese ingerebat, non lorica corporea amictus, sed fidei virtute indutus.
 Que sibi fortiter su perabat, non lorica corporea amictus, sed fidei virtute indutus.
 O quoties ob veritatis assertionem, paratam habuit mortem: fecissetque satis vo-
 tris, si fors nullisset temporis. Sed licet ei ratio temporis non potuerit præstare marty-
 rium, gloriam tamen martyris non amisit: quandoquidem pro spe æternitatis
 iugiter laborauit. Quod si ei Neronianis aut Decianis temporibus in illa, que tunc
 exterrit, congressione pugnare licuisset, securus dixerim, sponte sua eculeum ascen-
 disse, & vtrò se pro Christo ignibus intulisset, libensque palmam sanguinis occu-
 passet. Sed quanquam ista non pertulit, impleuit tamen etiam sine cruore martyri-
 um, dum fortitudine roboratus, in vigilijs sedulus, in ieiunijs assiduus, fidem ser-
 uando, cursum consummando, repositam sibi à Christo iustitiæ coronam, quoti-
 die reddendam expectauit. Tanquam speculator à Domino constitutus, prædica-
 bat verbum cum multa auctoritate: instabat secundum Apostolum, opportunè,
 impromptuè, arguens, obsecrans, increpans in omni patientia & doctrina: suauiter
 semper de ijs, quæ Dei sunt, vel populum instituens & alloquens, vel cum fratribus
 & familiaribus conferens: in doctrina sua perpetim Apostolicam retinens auctori-
 tatem: eaque fretus, inter gentiles irā versatus est, vt & ferocissimæ gentis para-
 tos haberet animos, & copiosum exercitum ex ijs ad Christi fidem traduceret, & fi-
 dei catholice intemerata consortia custodiret.

De beati viri virtutibus.

Cap. 4.

Sanè si quem vidisset peccatis noxijs vulneratum, & sagittis diaboli cōfixum,
 smox adhibebat dignas sermonum curationes, & verbi Dei salutaria medi-
 camenta: ostendens contra vulnera tentatoris, salubre malagma confessio-
 nis. Si qui inter suos essent in compositis moribus, & à recta atque honesta vi-
 uendi regula dessecterent, eos & arguebat clementer, & tolerabat patienter. Erat
 verò mira eius in cunctis operibus discretio, & imitanda erga omnes dilectio. Erat
 Eligius opere castus, fide catholice, charitate diffusus, in tērationibus cautus, in fi-
 de firmissimus, in bonis operibus prōptus, sermone verissimus, consilio prouidus,
 bonitate conspicuus, charitate præclarus, Deo sedulè seruiens, errantes corrigens,
 correctos fouens, obstinatos spernens, humiles semper diligens. Exuberabat in eo
 constantia fidei, puritas dilectionis, sinceritas pacis, amor charitatis. Ad æternam
 capeffendam vitam filios suos, quos doctrina sua in Christo genuerat, perpetim in-
 citabat. Quos autem sermone erudiebat, eos exemplo anteuertebat, quæ docebat
 faciens, & quæ faciebat docens: nec aliud ore promens, aliud animo volens: sed
 quod ore docebat, opere confirmabat. Qualis eius sermo erat, talis & vita: & qualis
 vita, talis quoque sermo. Summa bonitate regebat subditos, summa seueritate se-
 ipsum damnabat. Non erat terribilis erga subiectos, sed valdè seuerus in vitia & pi-
 acula. In se censuram seruabat, erga alios præ se iustitiam ferebat. Rigore utebatur
 in iustitiæ discussione: misericordia, in iustitiæ definitione. Ipsam autem districtio-
 nis censurā semper temperabat misericordia, sciens scriptum, quia in eo quod quis
 iudi-

* Suedi

Multos in Flandria & alibi ad fidem eraduic.

Nihil timet mortem.

* id est, paratus fuit mori.

2. Tim. 4.

Erga peccatis laucios vt segefferit.

Summatim recensentur virtutes eius.

Optimi doctoris exemplum.

Matt. 7. iudi-

STULS
 DE
 VIT
 TATI
 S

Sap. 6. Ibidem.

iudicat, iudicandus sit, & quod potentes potenter tormenta patientur, & quod iudicium fiet durissimum in his, qui praesunt. Hac ergo sedula mente pertractans, in omni actione discretionem tenuit, nec in vilo penitus immoderate se gessit: sed omnia diligenter dispiciens atque distinguens, & in disciplina, & in misericordiam modum semper atque temperamentum servauit.

De cenobio monialium Nouiomi condito. Cap. 5.

Conditio monasterium virginum.

Extroxit quoque in oppido Nouiomiensi ancillarum Christi monasterium, cui magnam congregationem, & vitam severam institutionem adhibuit. Terra quoque redditus sufficienter delegavit, & omnia, quae essent illi necessaria, solerti satis cura prouidit. Sed & alia multa monasteria habebatur. Ex quo partim institutione a discipulis eius constructa, hodie intra Gallias nota sunt. Multi enim ex discipulis eius ecclesias condiderunt, multi monasteria salubriter reerunt: non pauci etiam ad Episcopale regimen sublimati, Ecclesijs praefuerunt.

Vt multa sanctorum corpora, & in ijs sancti Quintini, repererit. Cap. 6.

Hae eadem S. Quintini translatio habetur fere ad verbum vltima Octobris 16. quinto.

Hic viro sanctissimo inter caetera virtutum suarum miracula id etiam a Domino concessum fuit, vt sanctorum martyrum corpora, quae per tot saecula haecenus a populo ignorabantur, eo ingenti fidei ardore inuestigare, reperita sint. Nonnulla enim plebs antea venerabatur ijs in locis, in quibus non erant, & tamen quo loco humata essent, prorsus incomperum habebatur. Ex quo autem tempore, quo Eligius pontifex consecratus, & pastor datus est, quadam ab illo inuenta, & populo declarata sunt. E quibus primum ac summum martyrem sanctum Quintinum, in principio Episcopatus sui grandi instantia quaesitum, iam olim latentem, in lucem produxit. Denique priusquam Eligius illi loco datus esset Episcopus, vir quidam improbus, Maurinus nomine, habitus quidem, vt populis videbatur, religiosus, cantor etiam in Regis palatio celebris, atque hoc, vt rei docuit exitus, mente tumidus, corde proteruius atque actione dissipatus. Qui audacia suae praesumptionis deceptus, coepit verbis extollere & iactare, a se martyris Quintini corpus & inquiri posse, & inueniri. Sed vt & eius proteruiam illico, & Eligij demum merita Dominus declararet, mox vt terra sarculo fodere coepit, manubrium fossorij manibus eius inhaesit. Sicque miser opus praesumptum relinquens, sequenti die in manibus eius vermibus ebullientibus, miserabiliter expirauit. Ex quo factus tantus timor extitit in populo, vt nullus deinceps, quantum probabilis vita, praeter Eligium huiusmodi negocium auderet appetere. Eligius ergo cura pastoralis suscepta, statim in exordio suae ordinationis coepit assiduus esse in loco illo. Est enim haud procul ab vrbe Veromandensi, in eo scilicet loco, vbi quondam martyr ex flumine eleuatus ab Eusebia, in morte fuerat tumultatus. Eligius itaque, diuino nutu inuestigatus, voluebat in animo, sed & liberè proclamabat in populo, non illic haberi corpus, quo in loco illud venerabatur homines, sed esse potius in parte vteriori. Cumque diu huiusmodi

Maurini cuiusdam arrogantia & temeritas

Diuinitus punicitur.

for. cogitatio

Obserna sancti viri constantiam in inuestigando corporis. Quintini.

Da n. 13.

conditio mentem eius stimulare, coepit tandem sagaci inquisitione per basilicam pauimentum huc illucque, tentare, sicubi sacratum tumulum posset deprehendere. Sed cum nullatenus indicium tumuli reperiret, coepit a fratribus destitui, prosequentibus cum timore interitum illius, qui dudum huiusmodi inuestigatione superba mente concipiens, lugubri morte vitam finisset. Nec non & antiquitatem corporis, longinquitate iam temporis consumpti, atque ad nihilum in puluerem redacti obiectantes, conabantur eum a coepto mentis proposito reuocare. Cumque ei eiusmodi impedimenta a fratribus obijcerentur, altius ille in gemiscens, aiebat: Nolite fratres, quaeso, nolite impedire deuotionem meam. Nam ego credo in creatorem meum, quod tanto thesauro, tantumque mihi desiderato, haudquaquam me fraudabit. Tunc ergo attentius persistens, suscepit triduanum ieiunium, atque enixius Christi Domini diuinitatem cum lachrymis exorans, vouit non se prius quicquam alimoniae sumpturum, quam mereretur voto potiri suo. Tanta namque erat ei fides, tantaque constantia, vt plerumque sic facienda praeniret, tanquam iam facta crederet, & nonnunquam ita cum Deo, quemadmodum cum terreno suo loqueretur domino: quodque ipse proposuisset, id a Deo completum iri crederet indubitanter. Vnde etiam multis eum dehortantibus, dicebat: Tu Domine Iesu, qui omnia nosti, proutquam fiant, tu scis, quod nisi manifestum mihi ostenderit corpus huius testis tui, qui propter nomen sanctum tuum passus est, quantum sum indignus, nunquam tamen de in-

SUP

g b
10
RV

deinceps plebis huius Episcopatum geram: sed exul potius ab hac prouincia pro-
 cul secedam, ubi, ut dignum est, inter bestias moriar. Quid multa? In cœpto opere
 perflitens, cum adiutores eius per diuersa ecclesiæ loca tentando discurrerēt, nul-
 lamque inueniendi spem caperent, leniter ille omnes compescens, vnum eis lo-
 cum, de quo nulla esse suspicio poterat, in posteriori ecclesiæ parte effodiendum
 designat. Tunc omnium labore eò conuerso, libenter iussis cuncti obtemperant.
 De fossa que iam in altum ad pedes decem vel eo amplius terra, iterum spe inueni-
 endi corporis destituuntur. Et cum tertia iam nox media fluxisset, arrepto Eligius
 sarculo, reiectoque amphibalo, cœpit toris viribus cum cereis & lampadibus ter-
 ram sanctis fodere cœpisset, mox reperit tumbam sanè veterrimam, tegentem
 uernæ humum fodere cœpisset, mox reperit tumbam sanè veterrimam, tegentem
 corpus sacram. Tum verò gaudio magno repletus, cum sarculo, quod manu ge-
 stabat, auidissimè latus ferisset sepulcri, confessim forata tumba, tanta odoris fra-
 grantia cum immenso lumine ex eo manauit, ut etiam ipse sanctus Eligius fulgore
 luminis, odoreque inenarrabili percussus, vix subsistere posset. Nā & globus splen-
 doris, qui ex tumulo ad idem ferientis processit, tantam vim sparfit claritatis suæ,
 ut cunctorum adstantium obtutibus oculorum retusis, partem maximam regionis
 illius in diei claritatem mitteret. Vndè omnes, quos eadem hora vigilare contige-
 rat, quique rei causam ignorabant, magnum quoddam cælitis datum signum exi-
 stimabant. Erat enim transacta media nox, & nox quidem obscura valde & caligi-
 nosa: sed procedente fulgore, quasi lux dici ad tempus resplenduit, & in tempore
 claritas recessit. Tunc ergò sacrum inuentum corpus Eligius cum gaudio lachry-
 mans ex oculatur, ac de profunda tellure eodem eleuato, reliquias sibi, vndecun-
 que concupiuit, segregauit. Dentis etiam pro languetium medela ex maxilla san-
 cta abstulit, atque ex radice dentis gutta sanguinis exiuit. Clauos quoque miræ ma-
 gnatudinis, quos tempore passionis eius persecutores corpori infixerant, ex cere-
 bro cæterisque artubus abstractos, sibi pro reliquijs sequestrauit. Capillos etiam
 pulcherrimos in reliquias separatos delegauit. Deindè holoserico preciosissimo
 obuolutum, compositumque honestissimè corpus summa cum diligentia retrò
 altare transposuit. Tumbam denique ex auro argentoque & gemmis miro opere
 de super fabricauit: ecclesiæ quoque, quæ exigua conuentibus populi videbatur, in
 eximio opificio ampliata decorauit. Ipse demùm ex reliquijs, quas à sancto cor-
 pore sequestrauerat, multa loca condiuit, multimodamque medelâ diuersis egri-
 tudinum * incommotis easdem impertiendo præbuit.

Inuenit corpus S. Quintini.

Eccè quomodo cononeiter Deus martyris sui reliquias.

Præclarum sanè miraculum.

Nota thecâ preciosissimam.

* morbis

De reperto S. Piatone, alijsq. sanctis. Cap. 7.

Post hæc simili modo grandi labore atque instãtia inuenit in territorio Me-
 denatensi, vico Sielinio, sanctum martyrem Piatonem. Cui similiter clauos
 oblongos ex corpore ablatis, populis in argumentum monstrauit. Cor-
 pus denique, sicut martyrem decuit, accuratè composuit, atque mausole-
 um de super eleganter fabricauit. In Sueffionum quoque ciuitate sanctos martyres
 & germanos Crispinum & Crispinianum, ex quadâ crypta prolatos, mirificè com-
 posuit, eorumque memoriam insigni ornamento decorauit. Nec non & in Bello-
 uacensi municipio beatum martyrem Lucianum, collegam quondam S. Quinti-
 ni, inuentum similiter composuit & fabricauit. Sed & alijs permultis Sanctorum
 memorijs impendit diligentiam, quæ nunc non sufficit narrantis explicare lingua.

Inuenit S. Piatonis corpus.

Item S. Luciani.

Quos labores apud Gentiles exantlarit. Cap. 8.

Ultimum præterea in Flandris laborauit, iugi instantia * Andouerpis de-
 certauit, multos erroribus implicatos Sueuos conuertit, sana aliquot pro-
 fana, Christi clypeo protectus, Apostolica autoritate destruxit: idola-
 triam quoque diuersi generis vbicunque comperit, funditus euerit. In-
 ter hæc autem cum sobriam semper religiosi viribus teneret disciplinã, frequen-
 ter ab ingrato ac perfido populo laceratus, & penè vsque ad contumeliam prouo-
 catus, nullatenus à cœpta doctrina retardatus est, sed magis etiam lenis, patiens,
 humilis & mitis, pro eis Dominum deprecabatur. Cumque circumquaque rura lu-
 straret, inenarrabili subtilitate desides barbarorum animos, & minus de se solici-
 tos, solerti sanè studio verbis blandis nitebatur stimulare, atque ad amorem super-
 nae patriæ accendere, prædicans infestis pacem, ferocibus lenitatem: docens eos
 pariter

* al. Antuerpiæ

Vt barbaros tractaret.

Handwritten text on the right edge of the page, including the word 'IULS' and other illegible characters.

Ingens fructus adhortationum eius.

A se cōuersos proprijs manibus baptizat.

Sibi ipsi durissimus est.

Prou. 19.

Die ac nocte in mandatis Dei sui meditatur.

Eius prudentia. i. Cor. 1. Iustitia. Fortitudo.

Tēperantia

SUP

g b
M O
F V

pariter debere ad ecclesiam conuenire, monasteria construere, atque in bonis acribus Deo sedulè seruire. Ad quas eius adhortationes ita plerique barbari mutati sunt, vt subito in arido & squalenti agro videretur fecunda seges & vberissima messis existeret. Videres complures ad pœnitentiam currere, opes pauperibus elargiri, libertate familiam donare, aliaque plurima bonorum operum studia sectari. Quàm multi, Eligij industria ab errore gentilitatis retractsi, Christi venerabili cōiuncti sunt gregi. Quàm multi, eius exempla secuti, omnes mundi illecebras respicientes, beatam monachorum vitam adepti sunt. Quàm multæ puella, eo suadente, carnales nuptias spreuerunt, vt in matris Ecclesiæ gremium receptæ, Christi dignæ sponsæ haberentur. Quàm copiosum etiam agmen vtriusque sexus, quod toto anno acquirere poterat, annis singulis in Paschali solennitate manibus proprijs baptizans, sacro fonte abluibat? Extrahebat enim non minùs suauiter, quàm vtiliter, è faucibus inimici viros & mulieres, senes cum iunioribus, salubriaque monita assiduè tradens, innumeros ad viam salutis traducebat. Videres plerunquè inter multas infantium turbas, anus decrepita valdè ætate, membris omnibus tremectes, cano iam capite, rugata fronte: nec non viros æquè grandauos, sub eius manibus in sacro fonte renasci, & subito albis indutos, quodammodo renouari. Videres etiam nonnullos ad piam confessionem concurrentes, & sagittis inimici facios, ita ab Eligio, veluti aprissimo medico, redire sanos, vt nulla iam in eis vulnera remanerent, nullaque prioris culpæ eos delectatio comitaretur. Sed quid diutius immoror? Manifestè ei & euidenter aderat diuina gratia, qua innumeros ad imitationem suâ prouocauit. Porrò resplendebant in eo virtutes eximie, modestia cum verecundia, sapientia cum simplicitate, seu eritas cum mansuetudine, doctrina cum humilitate, humilitas cum rigore. Cùm esset autem alijs misericors, sibi ipsi erat durissimus: cæteris humanus, sibi abstinendo seu erus: omnibus largus, sibi ipsi parcus. Inter eius colloquia, sacra semper resonabant verba: de pace sollicitus de salute patriæ curiosus, die noctaque pro quiete Ecclesiarum, qua vbiquè sunt, ac pro pace principum supplicabat. Deniquè cum vocabulo illius, & virtus animi, & cælestium gratiarum magnificentia concordabat.

De dotibus & virtutibus eius. Cap. 9.

Quis verò abundantiam & copiam rigantis ingenij, aliaque eius bona explicare queat? quàm fuerit in timore Dei fundatus, in disserendo prouidus, consilio profundus, in rebus seculi siue politicis eloquens, in virtute humilitatis mirabilis, astutus iuxta prophetam, & prudens, columbæ simplicitatem non amittens? O venerabilem Christi sacerdotem. O imitandum virum pietate, misericordia & charitate: quæ cum quotidie etiam in perfectis frigsceat, in eo tamen vsque ad finem aucta, in dies perseverauit. Quis eius mansuetudinem, quis puritatem, quis spiritus feruorem, quis discretionem, quis benignitatem, quis iugem in præceptis Domini die ac nocte meditationem verbis conlequi possit? Quis illo, in opere Dei promptior, in oratione feruentior, in sobrietate parcior, in lachrymarum copia redundantiore, in corpore honestiore, in corde syncerior, in mansuetudine moderatiore, in compunctione ardentiore, in charitate iucundior facile potuit inueniri?

Rursus de quibusdam eius virtutibus. Cap. 10.

Precipuas denique virtutes, quæ possunt hominem ad veræ celsitudinis honorem euehere, putà, prudentiam, iustitiam, fortitudinem & temperantiam, inter se aptas atque connexas, sibi que mutuo coherentes ita excoluit, vt penè in singulis excelleret. Habuit prudentiam in discernendo, iustitiam in iudicando, in arrepto proposito fortitudinem, in qualitate discretionis temperantiam. Quid enim eo prudentius, qui contempta mundi stultitia, Christum locutus est, Dei virtutem & Dei sapientiam? Quid iustius, qui omni substantia sua in pauperes distributa, docuit diuitias pro Christi amore penitus contemnendas? Quid fortius, qui in Francorum proterua gente, & inter barbaras nationes, arrogantiumque probrosas contumelias, spiritu semper & animo inuiso fuit? Quid temperantius, qui nobilium sprete felicitate, maluit in humilioribus tuto gressu pergere, quàm pendulo gradu in sublimibus fluctuare? Magnopere enim concepiuit inter homines esse inglorius, vt coram Deo appareret gloriosus: mentesque

in Christo benè fundata, caelestia potiùs, quàm terrena desiderans, humana studio-
sè contempsit oblectamenta, vt possèt diuinam in caelestibus obtinere consolatio-
nem. Inter huiusmodi itaque institutionis exercitia, vir beatus ex dono sancti spi-
ritus virtutum insignia operabatur.

De curato demoniaco. Cap. 11.

CAusa quandoquè extitit, què cum cogeret in eam proficisci regionem, què
propriè Prouincia nuncupatur. Cumquè die quodam cum nobili suo co-
mitatu eius Prouinciè regiones peragraret, occurrit ei vir quidam, immun-
do & nimis seuo repletus spiritu. Is cum vidisset sanctum virum, timore
percutus, & spumans ac pallens, dixit ad eum: Quid hïc tu Eligi? Conuersus ad
eum S. Eligius, Quid ad te, inquit, immundissime diabole? In nomine Iesu Christi
obmutescè, & exi ab illo. Et continuò vehementer discernens hominem, exijt ab
eo. Quindecim verò annis obsederat & cruciauerat virum pessimus ille spiritus.
Statim ergò pristina sanitati restitutus homo, surrexit incolumis.

Cogit da-
monè con-
fessim exire
ab homine.

De sanata demoniaca. Cap. 12.

Profectus indè Eligius, venit in villam, quæ Ampucius vocatur, sitaque est
in ripa Rhodani fluminis, pertinetquè ad prædium Erchenberti illustrissi-
mi viri. Erat autem ibi foemina quadam, in festum diu damonem patiens.
Eo ergò in loco Eligius orationis gratia basilicam ingressus, cum oratione
completa regrederetur, occurrens ei mulier, cœpit nomen eius crebrius atque in-
solentiùs inelamitare. Tunc Eligius eam respiciens, misertus eius, fixis in terram
genibus, orauit. Deindè conuersus ad eam, dixit: Adiuuro te, maligne spiritus, per
Deum patrem omnipotentem, & per Iesum Christum filium eius, & per spiritum
sanctum paraclctum, vt ipsius virtute fugatus, discedas ab hoc vasculo, quod capti-
uum obsides. Mox ad eius verbum elisit malignus spiritus mulierem in terram, &
facta est velut mortua. Sicquè vim maximam patiens dæmon, & sanguinem per os
mulieris ex internis visceribus egerens, confusus exijt ab ea, aufugitquè à facie ho-
minis Dei. Sanctus autem Eligius iussit subleuari mulierem: & cum benedixisset
aquam cum oleo, bibendam ei obtulit. Illa vbi gustauit, refocillata est anima eius,
& sana facta est ex ea hora.

Sanat dæ-
moniacam.

Vt furtum indicãrit. Cap. 13.

NEquè illud prætereundum puto, quanuis sit humile, quod eodem itinere
vir beatus spiritu cognouit. Cum iam satis ea omnia, quorum causa adue-
nerat, expeditisset, cunctosquè, amicos & Episcopos Prouinciæ visitasset, do-
mumquè Aspasi, qui filius erat Iunini Christianissimi viri, inuisisset, cum
omnibus suis parabat remeare ad propria. Postremò autem omnium, vbi Aurelia-
no Viteensi Episcopo, conuiuio peracto, valedicere instituit, accidit vt vtriusquè
familis satagentibus, vnus ex ministris eius perderet rem quandam, qua camelum
onerarium semper ducere solebat, eaquè causa huc illucquè cursitans, iter eius re-
tardaret. Tunc Eligius illi ad se secretiùs accito indicat hominem, qui furtum fece-
rat, additquè: Vade ad rupem propinquam, atque illic inter vepres reperiès ab-
sconditum & ligatum id, quod quæris: solutoquè eo, accipe quod tuum est, & absque
vlla iniuria vel verbo aspero redde homini tibi designato ligamè illius. Quod cum
ille fecisset, nimio fur pudore atque stupore percutus, veniam facti sui precabatur,
offerens etiam satisfactionem homini.

Indicat lo-
cum ablatæ
rei.

Vt deindè se gesserit, domum reuersus. Cap. 14.

Post hæc Eligius ad urbem propriam regressus, institutionis suæ normam in
dies in melius prouehebat: diligens in primis Deum ex toto corde, ex tota
anima, atque ex tota virtute sua: deindè proximum sicut seipsum. In lege
Domini sine lassitudine permanens, mores bonos nulla noxia conuersati-
one inquinabat. Vitam temporalem pro exilio ducens, vitam æternam toto men-
tis desiderio suspirabat. Actus vitæ suæ omni hora custodiens, oculum mentis suæ
semper in Deum defixum habebat. Ab omnibus, quæ lex vetat, solerti cura absti-
nens, cogitationibus quoquè noxijs animum reuocabat, sciens hominem etiam
cogitationum suarum rationem redditurum. Nihil de se præsumens, nihilquè bo-
ni sibi tribuens, bona à se facta diuino muneri adscribebat. Odientes ad pacem, dif-
cordes ad concordiam reuocabat. Consilium & opus suum semper ad Deum refe-
rens,

Pertexit ge-
neratim vir-
tutes eius.

El. 66.

Qq q rens,

ELIGIUS
DE
NOVIOMENSI
EPISCOPO
VITAE
S. ELIGII

Esa. 57.

Luc. 12.

Inter diuites & pauperes ut se gesserit.

Matt. 5.
Eccli. 3.
Luc. 16.
Luc. 11.Matt. 25.
Ibidem.

Indignatur ex iustitiae zelo vir pius.

Alitius frater S. Eligij.

rens, in omni conatu suo Christi auxilium flagitabat. Pedes eius semper directi ad euangelizandum pacem, ad euangelizandum bona. Honestae speciei, animo benigno incedebat, & sicut fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum tempore opportuno, populum sibi commissum modis omnibus curabat spiritali reficere alimonia, comiter docēs, optimè in fructu peccandi consuetudine tota virtute omnes retrahere nitens. Erat seruus spiritus, sollicitudine non piger, spectatis moribus, ornatus operibus, omniq̃ suauitate conspicuus. In oratione assiduus, in ieiunijs strenuus, in elemosynis largus. Porro inter diuites & pauperes ita se medium gerebat, ut pauperes cum patris, diuites superioris loco haberent. Ille verò non personae potentiam, sed morum elegantiam attendebat: tantoque vnicique plus habebat honoris, quanto cum sanctiūs vni re didicisset. Erga egenos & aduenas adeo se sollicitum exhibebat, ut verè Christum in eis esse, fide integra crederet: atque ita non tam illis, quàm ipsi Christo, quicquid in eos conferret, se praestitisse laetaretur. Ipsi quidem praebat cibum, sed oculis eorum suspiciebat. Ipsi dabat alimenta, sed Christum cum fiducia inuocabat. Manum & brachia porrigebat dando, at mercedem proculdubio è caelis expectabat. Quam tam ille facultatum vim & molem Christi amore ardens disperserit, non me vnum necesse est dicere. Quod enim monasterium non eius penetrauit elemosyna? aut quis clericus non eius substantia refocillatus est? Quis peregrinus non eius receptus hospitio est? quibus aduenis non suum impendit obsequium? quos ille curiosissimè locis omnibus perquirens, damnum suum putabat, si quisquam debilis aut effrenus, alterius beneficio sustentaretur. Ardentissima quippè fide Saluatori toto animo coniunctus, reddebat ei, quod ab illo acceperat: atque in singulis eius famulis Christum se videre credens, quicquid in illos contulisset, Deo se praestitisse gratulabatur: illud semper animo reuoluens, quod Dominus in Euangelio ait: Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. & illud: Sicur aqua extinguit ignem, ita elemosyna extinguit peccatum. & illud: Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in aeterna tabernacula. & Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Huiusmodi ergò studijs intentum Eligium, diuina gratia vberius comitabatur.

Vt patriam reuifens, apud Bituriges reos è carcere liberarit. Cap. 15.

Venit ei aliquando in mentem affectu pietatis & cura pastoralis sollicito, solium paternae possessionis in ciuitate Lemouicina, reuifere. Audies enim sanctam famam monasteriorum, ipsius iam exemplo in ea vrbe conditorum, desiderabat magnoperè suis ea oculis intueri, maximè verò monasterij sui venerabilem atque omnibus imitandam institutionem. Cum autem in ipso itinere Biturigum ciuitati propinquaret, comitibus suis antecedere iussit, ipse cum paucis statuit apud memoriam S. Sulpitij confessoris adorare. Quò cum peruenisset, oratione facta, audit còplures nupèr mortis sententia damnatos, in fiscali carcere vincos teneri. Interfecerant enim quendam fiscalem iudicè, & ea causa in vinculis habebantur. Eligius ergò memor Christi dicentis, In carcere erā, & venistis ad me, & Quādiū vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis: rogat se duci ad eos. Sed cum appropinquasset custodijs, milites còfestim exurgentes, valde ei obstitērūt, nec permiserūt eū propius accedere. Tunc ille mœstus admodum, indignatusq̃, animo recessit, & cœptū peregit iter. Vbi autem ad destinatū peruenit locū, commoratus est aliquandiu apud Lemouices, inuifensq̃ omnia monasteria, tam intra urbem, quam in suburbanis sita, deuotissimè omnium benedictiones hauriebat. Vilitatis etiā in suo monasterio fratribus, & secūdo eius Abbate, (primus enim ad Episcopatum raptus erat) paterna singulos sollicitudine admonebat, hortans omnes seruire Deo in veritate & simplicitate cordis, quotidieq̃, in melius p̃ficere, arreptū proposuisti omnia instantia ad finē ṽq̃, perducere. Venit autē & ad pradiū parentū suorum, Nam & ibi habebatur iā monasteriū, a germano eius Alitio in ipsa paterna domo cōstructum. Ibiq̃, similiter salutatis fratribus, & comiter cōsolatis, ad ciuitatē suam reditum parat: cumq̃, haud procul Biturigibus iter carperet, voluit iterum diuertere ad ciuitatē. Stimulabat enim animū eius, quòd reos, qui tenebantur in carcere, nihil antea iuuisset, nec eos liberare potuisset. Itaq̃, iter agēs, precabatur Dominū, ut adito carcere, non pateretur laborem suū frustra cōsumi. Qua autē die ingressurus erat ciuitatem, cum valde diluculò lenāset oculos suos ad caelū, facta est caligo & nebula

tenebrosa nimis, ita vt habitatores ciuitatis ad spatium iacti lapidis cernere non possent. Sic ergo Eligius vrbē ingressus, cum appropinquasset ianuis carceris, confestim eum magno ferientis impulsu, diuino nutu contracta sunt serae, dissipati carceris ostia carceris patefacta, omniaq; compeditorum vincula soluta. Tunc Eligius concessam sibi virtutem quasi nihil ad se pertinere simulans, citò à carcere recedit: dat tamen reis consilium, vt mox inde exeuntes, ad ecclesiam confugiat. Tum illi egressi sine mora, celeri cursu ad basilicam beati Sulpitij properant. Vbi cum omnia essent ecclesiae ostia obserata, & rei hinc inde circumspicientes, nusquam inuenient introitum, subito fracta est fenestra vitrea, vna ex maximis, quae erant in fronte basilicae: simulq; ostium vnum in ecclesia latere patefactum est: atq; ita illi in basilicam ingressi, altaris thronū petierunt. Cumque sanctus Eligius omnia sanctorum loca inuisens, eò peruenisset, inuenit eos omnes circa altare, seu apud sepulcrum iam dicti antistitis consistentes. Porro milites vt viderunt carcerem dissipatum, statim persecuti sunt eos vsq; ad locum memoratum: ingressiq; basilicam, iniecerunt eis manus, ac ferro victos, foras trahere conabantur. Quos beatus Eligius blandè compellans, Nolite, inquit, homines Dei, nolite sic in loco sacro agere. Cur eos perdere nitimini, quos iam pius Dominus liberauit? Quare facitis tam impiè in domo Dei? Cur non pertimescitis tanti sceleris culpam? Domus haec, non mortis, sed vitae domus est. Refugium est delinquentium, non damnatio euadentium. Orationis est locus, non latronum specus. Sed cum nihil apud eos sermo eius proficeret, iterum ait: Dominus Deus videat id, quod facitis. Vos quidem me audire non vultis, sed audiet (credo) ille, qui nunquam derelinquit sperantes in se. Mox ergo ad solita praesidia se conuertens, prostravit se in terram inter altare & confessoris memoriam, atq; enixius Domino supplicauit. Et cum ab oratione caput eleuasset, statim contracta catena in terram ceciderunt, cunctaque quae eis imposita erant ligamina, omnibus adstantibus magno sunt impetu dirupta ac dissoluta. Quod milites videntes, ingenti metu perculsi, moxque ad pedes sancti Eligij prostrati, veniam facti sui precabantur, dicentes: Peccauimus, domine pater, iniquè egimus, stultè gessimus, quòd contra te contendere ausi sumus. Agnoscimus modo culpam nostram: impierati nostrae petimus vt ignoscas. Tum ille: Et ego, inquit, ignoranter vos fecisse noui. Dominus autem fecit, sicut ipse voluit. Et ille ergo, qui hos eripuit, vobis (oro) tribuat indulgentiam, & à cunctis vos peccatis propitiatus absoluat. Non enim ego, sicut vos putatis, sed sanctus Sulpitius ad se fugientes defendit reos. Hoc ergo modo Eligius, immò Dominus per Eligium, absoluit reos à dira mortis periculo. Ille pius, ille misericors, qui seuiente Herode, eripuit Petrum de obseratis militum custodijs, nunc operatus est cum Eligio famulo suo apud Bituriges. Qui victum in carcere absoluit vas electionis Paulum, ipse nunc dissipato carcere, humiliavit arrogantiam superborum. Illi ergo laus, illi gloria, per quem serui eius in mundo tanta possunt facere miracula. Sic ergo reis absolutis, qui penè nudi videbantur, Eligius vestes & eleemosynam praestitit, mandauitque vt decaterò vitam corrigerent. Multam verò eodem die diuersis alijs pauperibus & monasterijs pecuniam distribuit.

Diuinitus
fores carce-
ris patefuit,
& captiui
recedunt.

Nota aliud
miraculum.

En tertium
miraculum.

Ac. n.

Ag. 16.]

Vtinà plerique
conci-
onatores in
suis concio-
nibus hunc
sanctū virū
imitaretur.

Quae pro concione ad populum dicere consueuerit. Cap. 16.

Indè autem digressus, cepto tramite pergens, peruénit tandem ad suos: vbi diebus singulis plebem sibi commissam admonēs, incesseus salutare eis adhortationes adhibebat. Nimirum zelo veritatis accensus, volebat populis pandere, quid ipse intemerata fide teneret, mandans omnibus seruire Deo in veritate, facere iustitiam in omni tempore, memores esse beneficiorum Christi, & benedicere nomen eius cunctis diebus vitae suae. Collectis autem vndique ad ecclesiam turbis, multa quidem & magna breui sermone comprehensa, sed spiritali adificatione copiosa, cum prophetica fidutia exaltans vocem, hunc in modum proponebat: Rogo vos, fratres charissimi, & cum grandi humilitate admonco, vt intentis animis auscultare velitis, quae vobis pro salute vestra suggerere volo. Scit enim omnipotens Dominus, quòd prompta erga vos charitate ista vobis profero: Quod si non fecero, proculdubio reus debiti tenebor. Vos ergo non pro mea paritate, sed pro vestra, quae dico, salute libenter suscipite: ita duntaxat, vt quae aure percipitis, opere complectatis: vt & ego de meo obsequio, & de vestro profectu merear vobiscum gaudere in caelesti regno. Si cui fortè displicet, quòd tam frequenter

Qq 2 vobis

STULS

STULS
STULS
STULS

- vobis prædico: rogo, non mihi ille molestus existat, sed magis periculū meū consideret, & audiatur Dominū, per prophetā terribiliter sacerdoti comminantem: Si dicente me, inquit, ad impiū, Morte morieris: non annunciauēis ei, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciauēis impio, & ille non fuerit conuersus ab impietate sua: ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberāsti. itemq; illud: Clamā, nē cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum. Cōsiderate ergō, fratres, quia oportet me sine cōsatione vestros animos ad timendum Dei iudiciū, & ad desideranda cælestia præmia excitare: vt vobiscum pariter merear in Angelorū consortio perpetua pace gaudere. Ideoq; rogo, vt diē iudicii semper pertimescatis, diē mortis suspectū quotidie ante oculos habeatis. Cogitate quales eritis præsentandi cōspectibus Angelorū, vel qualem pro meritis vice recepturi: an possitis in illo die illibatum referre, quod in baptisimo promissistis. Meminisse enim deberis, quia tunc pactū cum Deo fecistis, atq; diabolo & omnibus operibus eius abrenūciastis. Qui tūc potuit, per seipsum & pro seipso sic respondit. Qui verō non potuit, fideiusor pro eo eius vice hæc Deo promissit, ille videlicet, qui de sacro fonte suscepit. Considerate iam, quale cum Deo pactū iniistis, & vos ipsos explorete, num post hanc promissionē opera maligni dæmonis, cui abrenūciastis, secuti sitis. Abrenūciastis diabolo, & omnibus operibus & pōpīs eius, id est, idōlis, sortibus, augurijs, furtis, fraudibus, fornicationibus, ebrietatibus & mendacijs: quæ planē sunt opera & pompæ illius. Contrā verō dixistis, credete vos in Deū patrem omnipotentem, & in Iesum Christum filium eius vnicū, Dominū nostrum, conceptum de spiritu sancto, natū ex Maria virgine, passum sub Pontio Pilato, qui tertia die resurrexit à mortuis, ascendit ad cælos. Dixistis quoq; credere vos in spiritū sanctum, sanctā Ecclesiam catholicā, sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam æternā. Hæc proculdubio cario & confessio vestra semper manet apud Deū. Quapropter moneo vos, charissimi, vt hæc confessio & promissio vestra semper memoria retineatur, vt hoc quod Christiani vocamini, non ad iudiciū vobis sit, sed ad remediū. Nam idcirco Christiani facti estis, vt semper Christiani opera faciatis, id est, vt castitatem amaris, luxuriam & ebrietatem fugiatis, humilitatem sectemini, superbiam detestemini: quia Dominus Christus humilitatem & exemplis ostendit, & verbis docuit, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Inuidiam respuatis, charitatem mutuam conseruetis, semper de futuro seculo & æterna beatitudine cogitetis, ac plūs pro anima, quàm pro corpore laboreris. Caro enim breui tempore erit in hoc mundo: anima verō, si bene egerit, sine fine regnabit in cælo: si malè egerit, sine misericordia ardebit in inferno. Qui quis autem non cogitat, nisi de hac vita, brutis animalibus & bestijs similis est.
- Non sufficit vobis, charissimi, quod Christiani appellamini, si opera Christiani non facitis. Illi enim prodest Christianū nomē, qui semper Christi præcepta & merite & corpore perficit, qui furtū non facit, qui falsum testimoniū non dicit, qui nec mētitur, nec peierat, qui adulteriū non cōmittit, qui nullū hominē odit, sed omnes sicut seipsum diligit, qui inimicis suis malū non reddit, sed magis pro eis orat: qui lites nō concitat, sed discordes reuocat ad concordia. Hæc enim præcepta ipse Dominus Christus per semetipsum dignatus est in Euāgelij tradere, ita dicens: Non homicidiū facies, nō adulterabis, nō facies furtū, nō falsum testimoniū dices, nō periurabis, & fraudē nē feceris: honora patrem tuū & matrem, & dilige proximum tuum sicut teipsum. & Quodcunq; vultis, vt faciāt vobis homines, & vos facite eis. Hæc est enim lex & prophetarū. Et adhuc his maiora, sed valdè fortia atq; fructifera dedit mādāta, dicēs: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderūt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Ecce forte & arduū mandatū, quod hominibus quidē durū videtur, sed magnum habet præmium. Audite quale: Vultis, inquit, filij patris vestri, qui in cælis est. O quāta gratia. Per nos serui digni nō sumus, & per inimicorum dilectionem filij Dei efficiamur. Itaq; fratres, & amicos diligite in Deo, & inimicos propter Deum. Qui enim diligit proximū, sicut dicit Apostolus, legem impleuit. Qui ergō vult esse verè & germanè Christianus, is necessest rō hæc debet præcepta custodire. Quæ si non obseruat, ipse se decipit & circumuenit. Ille bonus Christianus est, qui nullis phylacterijs vel adinventionibus demonum

SUR

g b

101

EV

num credit, sed omnem spem suam in solo Christo ponit: qui peregrinos tãquam Christum ipsum cum gaudio excipit, quia ipse dicit: Hospes fui, & suscepistis me. & Matt. 25. ibidem.
 Quandiũ vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Ille, inquam, bonus Christianus est, qui hospitibus pedes lauat, & eos tanquam parẽtes charissimos diligit, qui iuxta quod habet, pauperibus eleemosynam tribuit, qui ad ecclesiam crebrò venit, & oblationem, quæ Deo in altari offeratur, exhibet: qui de fructibus nõ gustat, nisi prius Deo aliquid offerat: qui stateras dolosas & mensuras duplices non habet, qui pecuniam suam non dat ad vsuram, qui & ipse castè viuunt, & filios vel vicinos suos docet, vt castè & cum timore Dei viuant: & quotiès sanctæ solennitates adueniunt, plures dies antè etiam à propria vxore se continet, vt secura conscientia ad Domini altare possit accedere. Deniquè qui symbolum Apostolicum & orationem Dominicam memoriter tenet, & filios atque familiam suam ea docet. **Qui talis est, is procul dubiò reuerà Christianus est, & Christus habitat in eo, qui dicit: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: item per Prophetam: Ego inhabitabo in eis, & inter illos ambulabo, & ero illorum Deus.**

Iohan. 14.

Leuit. 26.

2. Cor. 6.

Ecce audistis, fratres, qui sint boni Christiani. Quantum igitur potestis, cum adiutorio Dei laborate, nè nomen Christianum falsò habeatis: sed vt veri Christiani esse possitis, præcepta Christi semper animo cogitate, & opere exequimini. Redimite animas vestras à poenis, dum habetis in potestate remedia. Eleemosynas pro viribus præstare, & charitati studete, discordes reuocate ad concordiam, mendacium fugite, periurium horrescite, falsum testimonium nolite dicere, furto abstineat, oblationes & decimas ecclesijs reddite, luminaria sanctis locis pro facultate exhibete, symbolum & orationem Dominicam memoria tenete, & filijs vestris tradite. Illos quoquè, quos ex baptismo suscepistis, docete & castigatè, vt semper in timore Dei viuant. Noueritis vos apud Deum pro illis fideiussores teneri. Ad ecclesiam sæpius conuenite, sanctorum patrocinia humiliter expetite: diem Dominicum pro reuerentia resurrectionis Christi, absque vllò seruilis opere colite, sanctorum solennitates pio affectu celebrate. Proximos vestros sicut vos ipsos diligite: quod vobis vultis ab alijs fieri, hoc & vos alijs facite. Quod vobis fieri non vultis, nulli faciatis. Ante omnia charitatem habete: quia charitas operit multitudinem peccatorum. Estote hospitales, humiles, omnem sollicitudinem vestram projicientes in Deum: quoniam ipsi cura est de vobis. Infirmos visitate, in carcerem coniectos iuuilite, peregrinos suscipite, esurientes pascite. Sit vobis equum pondus, & aqua mensura, sit statera iusta, iustus modius, æquusque sextarius. Nec plus, quam dedistis, repetatis: neque vsuras ex pecunia mutuo data, à quoquam exigatis. Quæ si obseruaueritis, securi in die iudicij ad tribunal æterni iudicis venientes, dicetis: Da Domine, quia dedimus: miserere, quia misericordiam fecimus. Nos impleuimus, quod iussisti: tu redde, quod promissisti.

Decimæ ecclesijs exoluendæ.

Dies Domini & solennitates sanctorum celebrandæ.

Matt. 7.

Tob. 4.

1. Pet. 4.

1. Pet. 3.

Leuit. 19.

Ante omnia autem illud denuncio atque contestor, nè vllas paganorum sacrilegas consuetudines obseruetis, non diuinos, non fortilegos, non incantatores, non incantationes, non diuinationes & his similia, omni Christiano fugienda.
 vlla re aut infirmitate consulere ausi sitis. Qui enim id facit, ille mox perdit baptismi gratiam. Neque etiã auguria vel sternutationes obseruetis, nec in itinere confluuii aues cantantes curiosè attendatis: sed siue iter, seu quodlibet opus suscipitis, signate vos in nomine Christi, symbolum què & orationem Dominicam cum fide & deuotione dicite, nec quicquam vobis nocere poterit inimicus. Nullus Christianus obseruet, qua die domum vel exeat, vel reuertatur. omnes enim dies Dominus fecit. Nullus ad inchoandum opus diem vel lunam attendat. Nemo in Calendis Ianuarij nefanda & ridicula, verulas aut * ceruucos vel * iosticos faciat, neq; mensas per noctem componat, neque strenas aut potationes superfluas exerceat. Non cælum, non terram, non sidera, nec vllam omninò creaturam, præter Deum, vllus adorandam credat: quia omnia ipse solus condidit atq; disposuit. Altum quidem est cælum, ingens terra, immensum mare, pulchra sidera: sed longè maior & pulchrior sit necesse est, qui hæc creauit. Si enim hæc, quæ videntur, tam incomprehensibilia sunt, putã, varij terræ fructus, pulchritudo florũ, diuersa pomorũ genera & animalium in terra, in aère, in aquis, apum sedula prudentia, ventorum status, nubium rores, tonitruorum fragores, temporum vices, dierum atq; noctium vicissitudines varijque recursus: quæ omnia nullatenus mens humana comprehendere

Sacrilegia, incantationes, diuinationes & his similia, omni Christiano fugienda.

Ex creaturis quid colligendum de Deo.

Qqq 3 potest:

LIUS

potest: si ergo hæc talia sunt, quæ videmus, & haudquam comprehendimus: qualia æstimanda sunt illa cælestia, quæ non videmus? vel qualis horum omnium opifex, cuius nutu cuncta creata sunt, cuius & arbitrio omnia gubernantur? illum ergo, fratres, super omnia timere, illum adorare, illum præ omnibus amare, illius misericordiæ inhærete, de eius clementia nunquam desperate.

Quos bonos videtis, illos imitamini: quos malos conspicitis, castigate & corripite, ut duplicem mercedem habere possitis. Qui hæc tenens immunis à supradictis malis fuit, gaudeat, & Deo gratias agat, & deinceps quoque ab illis sibi caueat, studiatque perseverare in operibus bonis. Qui vero usque in præsens male vixit, citò se corrigat, & toto corde agat penitentiam, antequam de hac luce decedat. si enim sine penitentia obiierit, non ibit ad requiem, sed precipitabitur in gehennam ignis, unde nunquam exire poterit, sed ardebit illic in secula seculorum. Omnes igitur vos, quibus loquor, viri & foeminae, corrigite vitam vestram: unusquisque, dum potest, vitam

Nemo debet in convivijs cogi ad bibendum. 1. Cor. 6.

Psal. 39. Colof. 3.

Ezech. 13. Leuit. 19.

Contra eos qui fabulantur in rebus. Matt. 23.

Matt. 7.

Esa. 5. Esa. 59.

Crux semper in fronte ferenda &c.

sua profliget: mala quæ fecit, penitentia expiet. Nemo se inebriet, nemo in convivijs cogat alium plus bibere, quam par sit: quandoquidem vino multo decitus Apostolus acriter obiurgat, ubi ait: Neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Nemo vel in vlla re minima diaboli sequatur adinventiones: nullus siue exitus, siue egrediens domum, obseruet quid sibi occurrat, vel num qua vox reciproca seu echo audiatur, aut quid aures garriant, vel quid sit quod portat ei factus obuiam. Qui enim hæc obseruat, partim adhuc paganum se esse declarat. Qui vero hæc contemnit, Prophetam sibi clamare gratuletur: Beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Unde & Apostolus monet: Omne quocumque facitis, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite. Prorsus recedendum est à cunctis huiusmodi obseruationibus: mathematici spernendi, auguria horrenda, somnia contemnenda: quoniam, sicut scriptura testatur, vana sunt. Unde & per Moysen præcipitur: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia, neque ad magos declinabitis. Oportet igitur, ut hæc tota mente obseruetis: & si quos cognoscitis vel occultè aliqua phylacteria exercere, expedit cum eis nec cibum sumere, nec quicquam habere commercij. Ista ergo omnia spernentes, ad Dei vos auxilium conferte, de eius misericordia nunquam desperate.

Omni die Dominico ad ecclesiam convenite, & ibi non negocia, non lites aut rixas, vel ociosas fabulas tractetis: sed lectiones diuinas cum silentio auscultate, & pro pace Ecclesiæ & pro peccatis vestris orate. Qui enim in ecclesia fabulari non timet, & pro se, & pro alijs redditurus est rationem, dum nec ipse verbum Dei audit, nec alios audire permittit. De talibus quippè Dominus in Evangelio dicit: Vobis hypocritarum, quia clauditis regnum caelorum ante homines: vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare. Qui aliorum iudices estis, iustissime iudicate. Nihil in iudicio iniquè agatis, nec munera super innocentes accipiatis: non personam attendatis, nec res alienas vi rapaci tollatis, quandoquidem, quid vel nocte proxima vestris accidere possit, ignoratis. Pauperem & aduenam nullatenus in iudicio opprimatis, timentes illud, quod veritas in Evangelio dicit: In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Videte ne in vos quadret illud propheticum: Væ qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. Labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatetur. Facta est veritas in oblivione, & iustitia longè stetit. Hæc fratres considerate, & vos, & illos, quibus præestis, pariter in Dei timore confirmate. Retinete quæ dicta sunt: facite quæ præcepta sunt. Habete semper Christum in mente, & signum eius in fronte. Memineritis multos vos habere aduersarios, qui cursum vestrum impedire conentur. Idcirco in omni loco, horis omnibus Crucis signaculo vos armate, Crucis vexillo vos comunite. Hoc enim vel maxime illi timent & expauescunt. Hoc vobis datum est scutum, quo possitis ignitas omnes maligni sagittas extinguere. Profecto magna res est signum Christi, & crux Christi: sed illis solis prodest, qui faciunt mandata Christi. Ut ergo etiam vobis prodest, præcepta eius totis viribus implere contendite: & siue sedeat, siue ambuletis, siue comedatis, siue lectum ascendatis, siue à lecto surgatis, semper Christi signum muniat frontem vestram: ut vos semper memoria Dei & vigilantes protegat, & custodiat dormientes: & quoties nocte euigilatis, & somnus ab oculis recedit, mox labijs signum Crucis imprimatur, mens orationibus occupetur, Dei præcepta animo voluntur.

SUR

g b
10
RV

uantur, nē supido pectōri repenē subrepat inimicus, vel per stultam oscitātiā
& incuriam serpat in animam auidus aduersarius. Cū turpem illē vestris sensibus
cogitationem suggerit, proponite vobis futurum Dei iudiciū, inferni supplicia,
gehennæ flammās, tartari tenebras, quæ impij patiuntur. Si sic feceritis, mox turpis
cogitatio euānescet: nec vos deseret virtus Christi: quia verum est, quod Prophe-
ta canit: Sperantem in Domino misericordia circūdabit. Psal. 31.

Cū autem hæc omnia, Domino auxiliante, feceritis, certum habere debetis,
molēstē id larurum diabolū, quōd videat vos à sua societate discedere, & ob hoc
fortassis aliquam in vos nequitiam exercebit, aut infirmitates vobis immitteret. Sed
id minime vos frangat: ad probādos enim vos, permittit id Deus, vt exploret, num
toto corde eius misericordiæ innitāmini, & si verē in eum credatis. Cuncta ergo
patienter ferte, & Deum in omnibus benedicite, vt in vobis impleatur quod scri-
ptum est: Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cū probatus fuerit, acci- Iacob. 1.
piet coronam vitæ. Consolari vos debet id, quod Apostolus ait: A Domino cor- 1. Cor. 10.
ripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. & illud: Quem diligit Dominus, ca- Heb. 12.
stigar: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quōd si semel atque iterum
nequitij dāmonis viriliter atq; fideliter pro Dei timore restiteritis, ita eum postea
à vestri infestatione Deus repellat, vt deinceps nunquā vobis nocere queat. Sic
nimium, si verē, nō falsō, Christiani estis, omnes diabolicas fraudes & circumuen-
tiones fugere & despiciere debetis, totoque pectore Deo adhærere & inniti: vt
quæcūque vobis aduersa ab inimico illata fuerint, patienter & fortiter tolereris.
Quōd si per stultos aut diuinos aliqua prædixerit, & ita euenerint, nolite mira-
ri. Spiritus enim illi per aëra volitantes, facillē possunt quædam futura præuidere. Deut. 13.
De his sic habet scriptura diuina: Si surrexerit in medio tuū propheta, & prædixe-
rit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, Eamus &
sequamur deos alienos: non audies verba propheta illius: quia tentat vos Domi-
nus Deus vester, vt palām fiat, vtrum diligatis eum, an non. Illud autē scitote, quōd
Deus. Permittit autem id Deus, quōd peccata hominum mereantur. Permittit, in-
quam, duas ob causas, vt aut probet vos, si boni estis: aut castiget, si peccatores. Sed
qui patienter Domini dispensationem sustinet, si quid perdidit, sic dicat: Domi-
nus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est. sit nomen Do-
mini benedictum. Pro ista patientia aut coronam accipiet, si iustus est: aut indul-
gentiam, si peccator. Quōd si murmurauerit, vel desperauerit, rei pariter illius at-
que animæ suæ iacturā faciet. Sed mihi credite, fratres, si ex toto corde in Dei sem-
per timore permanseritis, & præcepta eius custodieritis ita, vt nihil ex gentili con-
suetudine obserueris, nihil vobis iam inimicus nocere poterit, sed omnia vobis
prosperè cedent. Probè enim Christiano nec auguria, nec alia quælibet signa
possunt officere: quia vbi signum Crucis cum fide & timore Dei præcesserit, nihil
ibi inimicus nocere poterit. Tepidis verò & negligentibus idē nocere possunt, Efficacia si-
gni S. Cru-
cis.
quod relinquentes Dei præcepta, per vitæ suæ negligentiam praua exercendo ope-
ra, ipsi se dāmonum potestati spontè tradunt: qui si in Christi seruitio perseuera-
rent, & eius niterentur auxilio, nihil prorsus mali paterentur.

Hæc ergo scientes, totis viribus diuinæ inhærete misericordiæ, opera bona sem-
per agite, & de substantia vestra pauperibus erogate. Qui plus habet, plus tribuat:
qui verò minus, ex ipso largiatur beatus & hilaris. Vnusquisque det pro viribus. est
enim, vnde gaudeat, sciens se pro paucis, quæ largitur, plurima recepturum. Dat
enim nummum, & comparat caeleste regnū: dat paruam pecuniam, & emit vitam
æternam. Sitis ergo studiosi præstandæ eleemosynæ. ea enim, vt scriptū est, à morte Tob. 4.
liberat, & non parietur animam ire in tenebras. Qui habet aurum, det aurum: qui
habet argentum, det argentum. Qui verò pecunia caret, bono animo det pauperi-
bus studio-
se præstan-
da. Matth. 10.
fragmen panis: quōd si nec illud integrum habet, frangat, & partē tribuat pauperi:
nec dubitet, quanuis parū bono animo obtulerit, gratum & acceptum Deo fore.
Dominus enim non tam copia munerum, quàm largientis bona voluntate & de-
notatione pacitur ac delectatur. Vt autem nullus pauper ab eleemosyna se excusa-
re possit, ipse Dominus pro calice aquæ frigidæ mercedem se redditurum promit-
tit. Qui autē maiores à Deo facultates accepit, maius vtiquē iudicij periculum susti-
nebit. Potuit quidem Deus omnes homines diuites facere: sed idcirco in hoc
mundo

STULS
VER
ATI

mundo pauperes esse voluit, vt diuitibus suppeteret occasio redimendi peccata sua. Redimite ergo vos, charissimi, dum precium suppetit. Date elemosynam ex iusto & bono labore, non de rapina. Audite iam ad fores vestras orates pauperes, vt ipsi pro vobis in die iudicij orent. Sapientem attendite, ita dicentē: Qui obrurat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Date ergo Deo, quod vobis ille dedit. Ipse enim accipit, quicquid pauperi tribuitis. Et illi quidem datis, sed vobis in futurum transmittitis, non vnde ventrem farciatis, sed vnde flammam extinguitis: quia sicut aqua extinguit ignem, sic elemosyna extinguit peccata. Date ergo, dum licet, in redemptionem animarum vestrarum: redimite vos ipsos, dum viuitis: quia post mortem nemo redimere vos potest de gehenna. Vnusquisque de arte sua, vnde viuunt, decimas det Deo in pauperibus vel ecclesijs. Consideret omnia esse Dei, vnde viuunt, puta terram, semina, flumina, & omnia quae sub caelo sunt & supra caelos: & si ille non dedisset, nihil vti que haberet. Deus autem noster, qui dignatur totum dare, decimas de suo dignatur a nobis reperere, non sibi vti que, sed nobis, profuturas. Sic enim per prophetam promissit, dicens: Inferte omnem decimam in horreum meum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas caeli, & effuderero vobis benedictionem vsque ad abundantiam. Reddite ergo libenter ex omnibus, quae possidetis super terram, quod Deo gratum cognoscitis. Nolite de omni substantia vestra fraudare decimas, ne vobis nouem partes auferatur, & sola decima remaneat. Si voluntarie dederitis, plus semper vobis Dominus dabit. Si non dederitis, quot pauperes in locis, quibus habitatis, fame mortui fuerint, tot homicidiorum rei eritis. Atque insuper immittet in vos Dominus pestilentiam & famem, & perdetis totum, quod habetis, immo ipsas etiam animas vestras. Quod ne vobis eueniat, libenter bono animo detis, quo animas vestras possitis redimere. Nec eligatis, cum misericordiam praestetis, ne forte pratercreatis eum, qui meretur accipere: quia nescitis, in quo Christus dignetur elemosynam accipere.

In his autem omnibus, quae Dominus exerceri iubet, benignitatis operibus nihil ille quaerit aliud, nisi salutem animarum vestrarum, & vt timeatis illum semper, & custodiatis mandata eius. Quod si feceritis, dabit vobis, sicut per sanctum Moysen pollicitus est, pluias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur, & omnibus bonis abundabit. Dabit pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit qui exterrear, & ipse habitabit inter vos. Contra vero, si non custodieritis praecipra eius, venient in vos plagae, ab eodem Moysa praedictae, pestilentiae, fames, gladius, eritque caelum vobis ferreum, & terra aenea: terra non proferet germen, segetes peribunt, & labor vester omnis inanis erit. Et super haec infestabunt vos hostes, & gladius deuorabit vos, & erit terra vestra deserta atque desolata. Et tunc pra angustia clamabitis, nec exaudiet vos Dominus, sicut per prophetam minatur, dicens: Et factum est, sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus. & per alium prophetam, sic dicentem: Non est abbreviata manus Domini, vt saluare nequeat: neque aggravata est auris eius, vt non exaudiat: sed iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis, ne exaudiret. Vtigitur ista vobis non contingant, custodite quae praecipra sunt: implere Dei mandata, vt viuatis, & bene sit vobis, nulla que vobis calamitas accidat. Omnipotens enim Deus consolatur per prophetam, ita dicens: Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi vt facerem ei. Haec, fratres, semper animo retinete, haec filijs & vicinis vestris narrate: nec obliuiscamini eorum in rebus prosperis, sed Deum semper timeate, illi soli seruite, ne irascatur contra vos furor eius. Noueritis, cum custodire pactum & misericordiam illis, qui cum diligunt, & custodiunt mandata eius, omnesque eis auferre languores. Audiatis beatum Iohannem Apostolum, dicentem, Nouissima hora est. Nolite diligere mundum: cito enim transit, & omnis concupiscentia eius. Facite voluntatem Dei, vt maneat in aeternum, & habeatis fiduciam, cum apparuerit, ne confundamini in aduentu eius. Nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est. Qui facit peccatum, ex diabolo est. Et reuera peccatum omne, siue factum, siue adulterium, siue mendacium, siue demonis operatione non fit. Pensate, quae lo-

SUR

g b
M O
R V

queſo, quàm pernicioſum ſit, diaboli opera exercere, cuiusque participem fieri, non quidem in requie, ſed in pœnis gehennæ. Itaque quotieſcunq; in peccatum inciditis, nolite mortifera ſecaritate expectare, donèc vulnera ipla putrefcât: nec alia addatis peccata: ſed continuo per pœnitentiæ confeſſionem remedium vobis adhibere feſtinetis. In magnis virtutum exercitijs ſemper crefcere nitamini: vt qui fuit haereticus ſuperbus, ſit iam humilis: qui erat ſcortator & adulter, ſit caſtus: qui ſolebat furari & tollere res alienas, incipiat proprias dare pauperibus & eccleſijs: qui fuit inuidus, ſit benignus: qui fuit ebriofus, ſit ſobrius: qui iracundus, patiens ſit. Si quis alteri faciat iniuriam, citò veniam petat: cui iniuria irrogata eſt, abſque mora remittat, vt etiã illi remittatur. Et quidni fratri parùm remittat, vt illi Deus totum remittere dignetur? Nam & hoc elemoſynæ genus eſt, vt ignoſcat quis ex animo ei, à quo laeſus eſt. Quòd ſi quis ad eò pauper eſt, vt nihil habeat, vnde corporalem præſtet elemoſynam: quando quidem fieri vix poteſt, vt non ab aliquo afficiatur iniuria, ſi ex animo omnibus in ipſum peccantibus remittat, nec contra vllum in corde odium retineat, ſed omnes diligat vt ſeipſum: id ei proculdubio maxime elemoſynæ loco imputabitur. Vt autem peccantibus in nos libentiùs ignoſcamus, audiamus quid Chriſtus dicat in Euangelio: Si dimiferitis, inquit, hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autè non dimiferitis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

Nemo ergò ſe fallat, nemo ſe decipiat: quia quiſquis vel vnum hominem odit in hoc mundo, quicquid interim Deo boni operis offert, totum perdit. Non enim mentitur Apoſtolus terribiliter clamans: Qui fratrem ſuum odit, homicida eſt, & mendax eſt, & in tenebris ambulat. Quo loco fratrem oportet omnem hominem intelligi: omnes enim in Chriſto fratres ſumus. Ego autem, fratres, ad inimicorum dilectionem idcirco tantoperè vos adhortor, quòd ad ſananda peccatorum vulnera, vix vllum ſciam efficacius remedium. Et quantum grandis eſt labor, inimicos diligere in hoc ſeculo, at in futuro ingens erit pramium. Qui hinc inimicos diligit, amicus erit Dei: nec ſolum amicus, ſed etiam filius: ſicut ipſe promiſit, vbi ait: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniatoribus vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt. Qui ergò diligit, requie perfruetur. Qui non diligit, ſicut Apoſtolus ait, manet in morte. Cùm hæc ergò ita ſe habeant, chariſſimi, non falſa, ſed vera inuicem dilectione vos proſequimini: actiones veſtras ad Deum ſemper dirigite, & quicquid poteſtis, pro ſtudio & amore vitæ æternæ laborate. Currite, dum lucem habetis, priuſquam vos tenebræ comprehendant. Si laborem pro carne ſuſcipitis, etiam pro anima laborem nò recuſetis. Si curritis carnis cauſa, quam paulopòſt vermes deuoraturi ſunt: multò alacriùs pro anima currite, vt ornata illa bonis operibus, ſine fine lætetur in cœlis. Quando ieiunatis, quod in prandio ſumpturi eratis, pauperibus erogate: nec tunc, vt Dominus admonet, inſtar hypocritarum triftes eſſe debetis, vt vidcamini ab hominibus: ſed ab illo ſolo, qui videt in abſcòdito. Semper autè maiori vobis cura ſit cibus animæ, quàm corporis: dumq; in mundo verſamini, benè viuèdo æternam vobis vitam comparate. Lectiones diuinas in eccleſia libenter auſcultate, & quæ illic auditis, iugiter in domibus veſtris cõmemorate: vt quomodò corpus cibo, ita anima Dei verbo reficiatur. Certũ eſt enim, quale eſt corpus, quod poſt multos demũ dies percipit cibum, talẽ eſſe animã, quæ raro paſcitur verbo Dei. Siue ergò ambulatis, chariſſimi, ſiue ſederis, ſiue quippiam agitis, ſemper ad mentem reducite ea, quæ in eccleſia ex ſacra lectione auditiſ, ſemperq; Euangelica præcepta in corde ruminatè.

Ante omnia luxuriam fugite, prauam concupiſcentiam vitate, timentes illud, quod Dominus in Euangelio dicit: Qui viderit mulierem ad concupiſcendũ eam, quod moechatus eſt eam in corde ſuo. Vxores veſtras abſq; vlla ſimulatione diligite, ſicut Apoſtolus præcipit, vbi ait: Viri, diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam. Mulieres autem, vt idem Apoſtolus docet, viris ſuis ſubditæ ſint ſicut domino, & timeant viros ſuos. Nec quiſquam legitimam vxorem ſuam quacunq; ex cauſa dimittere auſus ſit, cùm ipſe Dominus dicat, Quicunq; dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, cum facere illam moechari. Cõcubinas ſiue ante nuptias, ſiue poſt nuptias habere prohibemus, quãdo quidem omninò illicitum eſt. Qui enim legitimam vxorem ducere cõſtituit, æquum eſt, vt virginitatem vſq; ad nuptias conſeruet, & poſt nuptias nullã aliam, præter vnam legitimam coniu-

Lapſus in peccatũ, illico reſurgat.

Contraria contrarijs curanda.

Pauperes qualè præſtabũt elemoſynam.

Matth. 6.

Odiſ quãta pernicies.

1. Iohan. 3.

Inimicos diligere, quid conferat.

Matth. 5.

1. Iohan. 3.

Iohan. 12.

Matth. 6.

Cib⁹ anim⁹

Matth. 5.

Ephel. 5.

Ibidem.

Matth. 5.

LIUS

VER
ATI

Heb. 3. coniugem, cognoscat, sicut & Apostolus Paulus præcepit: cui etiam fidem servet, quem admodum ab illa sibi servari vult: nec peccet cum alia, sicut nec illam vult cum alio peccare, timens illud, quod idem Apostolus terribiliter clamat: Fornicatores & adulteros indicabit Deus. Quicquid enim coniugij iure fœminis nō licet, nec viris licet. Quamobrēm, ô Christiane, fuge fornicationem: erubescere iam sub oculis Dei & Angelorum peccare. Capitalia crimina modis omnibus detestare, ut sunt, sacrilegium, homicidium, adulterium, falsum testimonium, furtum, rapina, superbia, invidia, avaritia, iracundia & ebrietas. Hæc enim sunt crimina, quæ merentur hominem in supplicium æternum. Ex quibus si quis vel vnum admittat, nisi agat pœnitentiam, sine villo remedio in gehennæ igne ardebit. Et idcirco anima Christiana, vigila, ora, caue semper ista crimina, & quicquid boni potes, age pro vita æterna. Aperi pauperibus manum tuam, ut Christus tibi aperiat ianuam suam, per quam intres in gaudia paradisi.

Noli ipse te tradere in perditionem, pro quo Christus fudit sanguinē suum. Satis superque te dilexit, quem tanto precio comparavit. Terreat te gehennæ supplicia, quō vel sic possis à pravis operibus abstinere. Omni hora existimes adfuturā mortē, & euentura tibi iudicia Dei semper reformides, ut illud scriptura tibi possit aptari, Beatus homo, qui semper est pauidus. Quod malè admisisi, dum potes emenda, dum adhuc licet pœnitere. Veniam non desperes, si velis resipiscere. Desperatio enim peccatis omnibus deterior est. Nequaquam igitur de Dei misericordia desperes vnquam, nec si vel centū, vel etiam mille perperes crimina. Nulla enim tam grauis est culpa, quæ per pœnitentiam non possit obtinere veniam. Si quis te laeserit & irriter, si conuicietur, si iniuriam irroget, tu patiens esto, nec reddas contumeliam: melius tacendo vinces. Cum tibi maledicatur, tu benedic: magnam consequeris gratiam, si non lædas eum, à quo læsus es. Nullum despicias, non egenum, non seruum: quia fortassis apud Deum te melior est: & omnes, secundum Apostolum, vnum sumus in Christo Iesu, nec est personarum acceptor Deus: sed sicut scriptum, Vnusquisq; quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber. Non detrahas fratri tuo, nec calumniā facias, neq; vi opprimas eum: sed sicut per Moysen dicitur, si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes seruitute famulorum: sed cum timore Dei agas erga illum. Memineris te quoque seruum esse. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, nē habeas super illo peccatum. Si peccauerit in te frater tuus, ait in Euangelio Dominus, corripe eum inter te & ipsum solum. Et alibi: Si offeris, inquit, munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Hæc te, Christiane, præcepta reuocent ad concordiam: hæc suaui Christi mendicamenta curent odij vulnera. Quod si contempseris, terribilē illam in te sententiam retorques, qua dicitur: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: & qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. En audisti Christiane, quid timeas, quid obserues. Stude ergo charitati, serua patientiam, fuge discordiam, impone frenos linguæ tuæ, nē trahat in gehennam animam tuam: quia secundum scripturam, mors & vita in manibus linguæ, & vir linguosus non dirigitur in terra. Quæ quidem sollicita consideratione pensantes, charissimi, verba simul moresque cogitete. Sectamini semper iustitiam, amate Christi præcepta. Derelinquat impius viam suam, & reuertatur ad Dominum, clamat propheta, & miserabitur eius: quia multus est ad ignoscendum. Audite eum dicentem: Conuertimini filij reuertentes, & sanabo auersiones vestras. & rursus: Quarite bonum, & non malum, ut viuatis, & erit Dominus exercituum vobiscum. Odite malum, & diligite bonum, ut miseretur vestri Dominus. Ecce hoc ipse Dominus per prophetam clamat. Si in corde dire contemnitis, saltem illum audite. Consolatur ille in Euangelio peccatores, dum ait: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Rursusq; addidit: Quarite primum regnum Dei, & iustitiā eius, & hæc omnia adjicientur vobis & iterū: Petite, & dabitur vobis: querite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Et certè pro ineffabili pietate sua Dominus non solum admonet, sed etiam rogat nos, ut conuertamur ad ipsum. Audiamus rogantē, nē, si negligamus, nō audiat illi nos iudicaturus. Dicit in scriptura: Misere animæ tuæ, placēs Deo. Quid ad hæc respondit

SUR

g b
M O
R V

Prou. 28.

Non est de sperandum ob enormitate criminum.

Gal. 3.

Act. 10.

Ephes. 6.

Leuit. 25.

Leuit. 19.

Matth. 18.

Matth. 5.

Ibidem.

Prou. 18.

Psal. 139.

Esa. 55.

Iere. 3.

Amos 5.

Luc. 5.

Matth. 6.

Luc. 11.

spondes humana fragilitas? Deus rogat, ut tuum miserearis, & non vis. Quomodo igitur ille te audiet in die necessitatis supplicansem, quando tu illum non audis pro te rogansem? Si iam hæc negligitis fratres, quid acturi estis in iudicij die, & ad cuius confugietis tunc inferorum tormenta: nec liberare vos poterit aurum & argentum, neque opes & diuitiæ, quas nunc in arcibus absconditis, & quibus inflati, salutis vestre obliuiscimini. Audite, quæso, comminantem Dominum: Visitabo super orbem mala, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Audite etiam admonentem: Redite præuicaciter ad cor. Quiescite agere peruersè, discite benefacere: subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam &c. Hæc, fratres, magnoperè obseruare nitamini. Date operam, ut separati à diabolo, coniungamini Deo, qui vos redemit. Admirètur gentes conuersationem vestram. Quod si derrahant vobis, aut irridcant vos, Christianismi opera vos sectari, nihil conturbemini. Reddent enim Deo rationem. Totam spem vestram in Christi misericordia collocare, & non solum ab actu impudico, sed etiam à cogitationibus fordibus animas vestras custodire: quia Deus iustus iudex etiam cogitationes malas iudicabit.

Monco vos, fratres, ut superbiam prorsus repellatis, per quam diabolus è caelo corruit. Audiatis Apostolum: Deus, inquit, superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. itemque ipsum Dominum, in Evangelio sic dicentem: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. & iterum: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum caelorum. Iurandi consuetudinem penitus abijcite, valde enim ea pugnat cum præceptis Dei. Ait enim in Evangelio Dominus: Dico vobis, non iurare omnino: neque per caelum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neque per caput tuum iuraueris. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non. Cum iniuriam patimini, succurrat animo illud Domini mandatum, Dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: & qui vult tunicam tuam tollere, præbe ei & palliū. Qui petit à te, da ei: & qui aufert quæ tua sunt, nè repetas. Orandi ratione eam conseruare deberis, quam Dominus præscribit, ut non multis verbis conuerti sis, sed ex intimo pectore Dominum deprecemini. Vbi cunq; estis, Christi mentio habeatur in mutuis colloquijs vestris. ipse enim dicit: Vbi cunq; sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Scandala fugite. Dominus enim grauius perstringit auctores scandalorum, Væ, inquit, homini, per quem scandalum venit. Semper memores sitis illorum Domini verborum: Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunq; volueritis, petetis, & fiet vobis. Apostolū quoque clamantem audiatis: Tempus breue est: reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi. Ut autem plus appetamus caelestia, quam terrena, Dominum audiamus dicentem: Quid enim proficit homo, si vniuersum mundum lucratur, seipsum autem perdat, & detrimentum sui faciat? Ad studium autem charitatis excitant nos illæ sententiæ: Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius perfecta est in nobis. Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Charitatis excellentiam beatus Paulus indicare volens: Si distulero, inquit, in cibis pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Vnde etiam alibi admonet, ut omnia nostra in charitate fiant. Idem verò ipse malos in viam reuocans, Qui furabatur, inquit, iam non furetur. itemque: Fugite fornicationem. Omne enim peccatum, quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. & rursus: Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles, neque adulteri, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque malédici, neque rapaces regnū Dei possidebunt. Alibi quoque testatur, omnium malorum radicem esse cupiditatem. Vos ergo, fratres, profligate cupiditatem, sectamini charitatem, deponite impietatem, supportate inuicem cum humilitate. Reuelatur enim, vt Apostolus ait, ira Dei de caelo super omnem impietatem & iniustitiam hominum. Cogitate sapè cum animis vestris, quam saeuus, quam timendus sit gehennæ ignis: & qui iam nec digitum vnum sustinet in ignem inferre, timeat illicito corpore in omnem eternitatem ardere.

Rogo

IULS

Esa. 13.

Esa. 46. & 1.

Non solum actus impudici, sed & cogitationes vitæ ad sunt mala.

1. Pet. 5.

Luc. 14.

Marth. 18.

Marth. 5.

Ibidem.

Luc. 6.

Marth. 18.

Ibidem.

Iohan. 13.

1. Cor. 7.

Luc. 9.

1. Iohan. 4.

1. Cor. 13.

1. Cor. 16.

Ephes. 4.

1. Cor. 6.

Ibidem.

1. Tim. 6.

Rom. 1.

Ioel. 2.

Quilibet ha-
bet propriū
Angelū sui
custodem.

Actor. 9.
1. Tim. 1.

Psal. 117.

Heb. 13.
1. Thef. 5.
Ephes. 4.
1. Cor. 15.
Luc. 21.
Ephes. 5.

Eccli. 31.

Gen. 1.

Matth. 7.

Luc. 14.
Paupes se-
cundū Euā-
gelium ad
prandiu vo-
candi, non
diuites.

Rogo itaque vos, fratres, si vultis ab illo igne, ab illis horrēdis pœnis seruari, de-
finatis iam peccare, & toto corde ad Dominum conuertamini in ieiunio, & fletu,
& planctu, sicut ille per prophetam hortatur. Vigilate sollicitè: quāto enim finem
mundi propinquiorem conspicit diabolus, tanto crudelius in Christianos sœuit:
vt quia se propediē damnādum cognoscit, plures sibi socios in pœnis adiungat,
cum quibus sine fine crucietur. Cauete ergo attentius, & semper in Dei timore per-
manete, certi vnumquēque nostrū habere Angelum Dei, qui obseruet ingiter
quid agamus: & si quidem benè agimus, gaudium afferimus Angelis nostris: si ve-
rò malis operibus vacamus, Angelos sanctos repellimus, & malignos dæmones
nobis affiscimus. Hæc me loquente, vos charissimi, introversus ad vos redite, in vo-
stros descendite, conscientias vestras discutite, num dignos consortio Angelico
vos exhibeatis, explore. Et si bonos vos & Deo dignos exhibetis, nūquā de me-
ritis vestris superbo animo præsidatis, sed cum humilitate magis etiā deinceps vo-
bis caueat. Si verò peccatis vos obnoxios cernitis, nequaquā desperetis, sed cum
Deo in animo pactum feriat, posthæc nolle vos peccare, & ita fidenter in Domi-
no speretis. Ille enim sinum pietatis suæ semper expandit, & omnes per pœnitenti-
am ad se recipere cupit. Quòd si quis adulter, vel scortator, aut fur, aut ebriolus
vel mendax, vel etiam filiorum suorum necator est, agat pœnitentiam, & de cere-
rò caueat, & condonabit ei altissimus. Occurrant vobis ex Euangelio publicanus
latro, mulier peccatrix, & Paulus, qui de seipso dicit: Prius fui blasphemus, & per-
secutor, & contumeliosus: sed & misericordiam consecutus sum, quia ignoram
feci in incredulitate. Et vos ergo si quid forrè ignoranter admististis, reparate vos,
quæso, dum licet, per pœnitentiam. Confitemini Domino totis præcordijs, quo-
niam bonus est. Doleat vobis, non egisse vos quod bonum est: & qui agit pœnitenti-
am, sic eam agat, vt deinceps lugenda non admittat. Vos qui pauperes estis, nolite
contristari. si enim benè egeritis, in cælo ditiores eritis.

Cauete verò omnes, nè quis turpem sermonem proferat: & secundum Aposto-
lum, doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci: sed corripite inquietos, consolamini
pusillanimes, patientes estote ad omnes. Omnis sermo malus ex ore vestro
non procedat. Corruptunt mores bonos colloquia mala: Crapulam & ebrieta-
tem perhorrescite, quas Dominus per seipsum reprehendit, vbi ait: Attendite vo-
bis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Et Apostolus, Nolite,
inquit, inebriari vino, in quo est luxuria. Proculdubio enim, qui plus mādūcat aut
bibit, quā expediat, & peccatum incurrit, & castitatem tueri nō potest. cum enim
venter nimio cibo, aut potu repletus est, necesse est, vt in libidinem pronus sit. Vn-
dè etiam alibi scriptum est: Amaritudo animæ, vinum multum potatum, & iram,
& ruinas multas facit. Ebrietatis animositas imprudentis offensio, minorans vir-
tutem, & faciens vulnera. Et hæc quidem dico, non vt creaturam Dei malam asse-
ram, aut damnādā iudicem: sed vt vos magis sobrios cautioreſque reddam. Im-
mò verò admoneo, nè quam Dei creaturam dicatis esse malam. cuncta enim valde
bona creauit Deus. Nam quæ nobis mala esse videntur, aut nocent nobis, non sua
natura, sed nostro vitio nobis mala sunt. Itaque fratres, solum diabolus, qui su-
perbiendo factus est malus, detestātes, tot bonarum rerum creatorem Dominum
glorificate.

Cauete semper viam latam, quæ ducit ad perditionem: intrate per angustam,
quæ perducit ad immensam cæli latitudinem. Pauperes & peregrinos vocate ad
conuiuia: sic enim Dominus hortatur his verbis: Cum facis prædium aut cenam,
noli vocare diuites, nè fortè & ipsi te reuincant, & fiat tibi retributio. Sed voca pau-
peres, debiles, claudos & cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi. re-
tribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Neque enim iustum est, vt in popu-
lo Christiano, qui vno precio redempti sunt, & vni Domino seruiunt, alij multis
epulis fartos habeant ventres, & ebrii sint, alij fame deficiant. Prorsus peccatū est,
si vestra superflua tinea rodant, & pauperes nec vetustissima quidem à vobis acci-
pant. Cur non attenditis pari conditione nos venisse in hunc mundum, vniusque
Domini seruos esse, similiq̄ exitu è vita migraturos, & si benè egerimus, ad vnam
beatitudinem venturos nos esse? Aut quare pauperes nobiscum non accipient? ne-
que cum nobiscum habituri sunt consortia Angelorum? Cur non accipient à nobis
vel veterem tunicam, qui pariter accepturi sunt immortalitatis stolam? Hæc
attentè

SUR

g b
10
EV

occupabit, hominesque Angelis sociati, sine vlla carnis infirmitate perpetuo florebunt. Erit illic læticia certa, requies secunda, pax vera, iucunditas infinita. Ibi quicquid semel adepti erimus, nunquam amittemus. Nihil loco illo magnificentius, nihil gloriosius, nihil illustrius, nihil pulchrius, nihil verius, nihil munificentius. Nihil illa bonitate sincerius, nihil illa abundantia copiosius. Ibi semper pax, & summa solennitas: ibi vera & certa felicitas. Ibi nullus erit metus hostis ferocissimi, qui semper cupit animas iugulare. Non timebuntur ignita iacula, nec vlla tentationes eius. Non afferet terrorem barbarorum immanitas: nec vlla timebitur aduersitas, non ferrum, non ignis, non facies truculenta tortoris. Nemo illic vestimento indiget, vll nullus ætus, neque frigus vllum, nec vlla æris intemperies. Nemo ibi sitit, nemo triftatur: nullus illic peregrinus est, sed omnes in patria se degere gloriabuntur. Non rebellabit aduersus spiritum caro: sed cum Angelis ineffabilia, Christo donante, præmia percipientur, quæ, vt Apostolus ait, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. En qualem ille perditurus est beatitudinem, qui modo se, dum licet, emendare non vult. Nos igitur, fratres, Domino nobis auxiliante, prorsus recusamus vltra seruire peccato, quibus tanta beatitudo preparatur in celo. Dum tempus est, maturemus propitium nobis efficere Deum. Despiciamus terrena, vt adipiscamur caelestia. Cogitemus nos peregrinos esse in hoc seculo, vt liberius festinemus ad patriam caelestem. Cogitemus, quæ confusio illa erit, cum in die iudicii contingerit cuiquam propter peccata sua in cõspectu Dei & hominum & Angelorum erubescere ac pudeferi: qui pauor, eum tunc iratum videre, quem etiam tranquillum mens humana capere non potest.

1. Cor. 2.

Dies extremi iudicii sollicitè timendus.

Matt. 25.

Apoc. 1.

Christus in iudicio vt sit malos compellaturus.

Christus in iudicio ostendet peccatoribus clauorum vestigia.

Sententia in impiis.

Pœna inferni.

illum diem timeamus, quem præuidere non possumus: illum formidemus iugiter, vt vel sic actus nostros corrigamus. Pensitemus, quis timor tunc erit, cum de celo Dominus ad iudicandum veniet, ad cuius cõspectum cuncta elementa concutentur, cælum cum terra contremiscent, & virtutes cælorum commouebuntur. Tunc canentibus Angelorum tubis, mortales vniuersi, boni & mali, momento temporis resurgent in ijs corporibus, quæ hic habuerunt, adducenturque ad tribunal Christi, venientis cum virtute multa & maiestate, Angelis omnibus eum comitantibus. Tunc plangent se omnes tribus terræ, ostendetque illis fixuras clauorum in corpore suo, quod propter nostras iniquitates vulneratum est, peccatoresque compellans, dicit: Ego te, homo, de limo terræ formavi manibus meis, & in paradisi delicijs immeritum collocaui: sed tu me & mea iussa contemnens, impostorem sequi maluisti. Vnde etiam iuste damnatus es. Sed tamen ego misertus tuus, carnem assumpsisti, in terris inter peccatores habitasti, contumelias & verbera propter te pertulisti: vt te eriperem à pœnis, colaphos & sputa toleraui: vt tibi paradisi delicijs redderem, acetum felle mixtum bibi. Propter te spinis coronatus, crucifixus, lancea vulneratus sum. Propter te mortuus, & in sepulcro positus, ad inferna descendi, vt te ad paradysum reducerem. Agnosce ergo humana impietas, quæ tua causa perpessus sum. En clauorum vestigia, quibus ad Crucem affixus fui. Recepti in me dolores tuos, vt te sanarem: recepti pœnas, vt te gloria afficerem. Tuli mortem, vt tu sine fine viueres. Ecquid verò facere debui, & non feci? Dicite iam mihi, peccatores ingrati, quid passi sitis propter me, aut quid boni pro vobis egeritis. Ego cum essem inuisibilis, spontè propter vos incarnatus sum: cum essem impassibilis, propter vos pati dignatus sum: cum essem diuus, propter vos egenus factus sum. Sed vos & humilitatem meam & præcepta mea contempseris: seductorè potius, quàm me, secuti estis. Itaque nunc iustitia mea aliam sententiam ferre non potest, quàm qualem merentur opera vestra. Quæ ergo vltro elegistis, ea nunc accipite. Contempnistis lucem: sint ergo vobis tenebræ. Amistis mortem, abite in perditionem. Secuti estis diabolum, ite cum illo in igne æternum. Quis tunc, putamus, charissimi, mœror erit, quis luctus, quæ tristitia, quæ angustia, cum hæc fuerit prolata aduersus impios sententia? O quàm acerbum tunc erit malis, separari à suauissimo sanctorum consortio. Traditi enim demonum potestati, ibunt cum corporibus suis in supplicium æternum. Procul relegati à beata caelestis paradisi patria, cruciabuntur sine fine in gehenna, nunquam lucem visuri, nullum vnquam refrigerium habituri, sed per infinitas annorum myriades semper apud inferos pœnas horrendas daturi. Nec fatigabuntur vnquam, qui eos torquebunt: nec ipsi qui torquebuntur, vnquam mori poterunt. Sicut enim ibi ignis depascit, vt tamen semper conseruet: sic tormenta sæuiunt, vt semper renouentur. Pro qualitate autem

SUR

g b
M O
R V

autem culpam, pœnas illic singuli sustinebunt. Auditur illic perpetuus planctus & stridor dentium: nulla miseris erit consolatio, præter flammam & terrores pœnarum: ardebuntque sine fine cum dæmonibus in igne æterno in omnia secula seculorum.

Iusti autem ibunt in vitam æternam, in illa sine dubio carne, quam hîc habuerunt, sociabunturque Angelis sanctis in regno Dei, sempiternis perfruituri gaudijs, nunquam iam morituri, nullam unquam corruptionem passuri: sed perenni lætitiâ & suavitate Christi perfusi, fulgebunt sicut sol in claritate & gloria, quam præparavit Deus diligentibus se. Et quanto quisque in hac vita Deo fuit magis obediens, tanto illic uberiorem percipiet mercedem: quantoque amplius hîc eum dilexit, tanto propius eum contemplantur. Ecce charissimi, dixi iam vobis simpliciter, ut intelligere possitis, quæ bonis & malis euentura sint. Nemo iam se ignorantia tueri poterit, quandoquidem vita & mors, præmia iustorum & supplicia impiorum, denunciata sunt vobis. Iam in vestra optione est & arbitrio, eligere quod teneatis. Quod enim

Iustorum beatitudo post hanc vitam

Liberum hominum arbitrium.

quisque hîc concupierit, id illic obtinebit. Vitam ergo æternam totis viribus concupiscite, nec emendationem vitæ procrastinetis: sed ob lucranda regna cælestia vltro ipsi relinquatis, quod tamen cum ipsa vita amittendum est. Surgat iam, obsecro, quisquis vitiorum catena adstrictus est, & a somno mortis euigilet. Recurrat ad confessionem, agat pœnitentiam, nec erubescat publicè iam agere, ob immunditias, quibus se sedauit: quia reuerà multo melius est, hîc ad breue tempus agere pœnitentiam, quam per infinita secula apud inferos cruciari. Si ex animo egerit pœnitentiam, citò illi succurret pius redemptor, qui Lazarum quadriduanum & iam foetentem,

Ioan. 11.

suscitavit. Paratus est semper ille misericordiæ sinus, & clementer expectat, ut excipiat penitentes. Non debet quisquam, quantumvis magnis obstrictus sceleribus, unquam de Dei misericordia desperare. Ipse enim clamat per prophetam: Impietas

Ezech. 33.

impj non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Itemque:

Ezech. 18.

Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. & per alium: Ego sum, qui deleo iniquitates tuas.

Esa. 43.

& in Evangelio: Gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonagintanovem iustis, qui non indigent pœnitentia. itemque per

Luc. 15.

prophetam: Vivo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impj, sed ut conuertatur impius à via sua, & viuat. Animaduertite fratres, quam sit profusa & larga bonitas Dei nostri, quam ineffabilis misericordia eius. Quotidiè contemnitur, & quotidiè nos ad pœnitentiam benignissima pietate inuitat. Fidutiam nobis eius pia benignitas præstat, ut nec desperemus eius misericordiam, nec tamen absque pœnitentiæ

Ezech. 33.

fructibus veniam nos impetrâsse præfidamus. Quam enim ille patris pietate indulgens semper & misericors est, tam iudicis maiestate seuerus & metuendus est. Acquillè iudicat, vnumquenque iuxta vias suas, & reddit vnicuique iuxta opera eius, bona bonis, mala malis. Redite ergo, charissimi, in memoriam eorum, quæ fecistis: & si

Ezech. 18. & 33.

peccâsse vos cognoscitis, sine vlla dilatione ad pœnitentiæ remedia confugite. Audite scripturam dicentem: Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. subito enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Memineritis semper, versari vos in conspectu omnipotentis Dei, cunctorum hominum non solum facta, sed etiam cogitationes inspicientis. Non est enim, ut ait Apostolus, vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius.

Rom. 2.

Hæc ergo iugiter cogitantes, intentissima sollicitudine vos custodite, & ad extremum mundi diem studio bonorum operum semper vos præparate. Finis mundi iam propinquus est, & quod lugendum est, tot quotidiè mala fiunt, tot calamitates existunt, ut per hæc ipsa mūdus finem suum indicare & proclamare videatur. En omnia, quæ propheta & Apostoli prædixerunt, propemodum impleta iam sunt: dies iudicij & horrendus Antichristi aduentus restant. En bella alia super alia, tribulationes alia post alias, perpetua fames & pestis. Quid ergo adhuc tam sumus lapideo & ferreo

Eccli. 5.

pectore, ut de animæ salute nec inter tot mala cogitemus? Diu est, quod Deus comminatur, sed nihil flebitur hominum pertinacia. Cælestis iam olim intentatur vltio, nec vlla hominum adhibetur satisfactio. Dei ira propinquat, & tepidè agitur pœnitentia. Testantur propheta ventura supplicia, & rarò ab hominibus diuinum imploratur auxilium. Quapropter moneo vos, dilectissimi, ut vel cum mundo deficiente, faceat omnis malitia, Deique totis viribus misericordia cõcilietur. Non nos diuitiarum sarcinæ ad terram deprimant, quas haud dubio ocyus relinquemus. Non putemus

Duritia hominum malorum.

LIULS

1. Tim. 6.
Iob 1.

Non dilige-
re Deū val-
de impium
est.

Mart. II.

Oculus Dei
omnia intue-
ns, metue-
dus.

Luc. 9.
Retrō respi-
cere quid sit

mus nos pariter & Christum habere posse, & mundum. Itaque spreto mundo, ad cælum liberi festinemus. Veniat nobis in mentem, quàm grauiā sint scelera, quæ ad- misimus: quàm dira inferorum supplicia, quæ timeamus: & pro ratione culpæ, poenitentię medicinam adhibeamus. Succurrat animo illud Apostoli dictum: Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quin nec auferre quid possumus. Nudi nati sumus, nudi etiam moriemur. Quicquid autem hinc inuenimus, etiam hinc relin- quemus. Sola opera bona, si ea fecerimus, nobiscum ad cælum feremus: immo illa nos in cælum ferent. Itaque tanquàm peregrini, rebus necessarijs contenti, illas nobis diuitias hinc acquiramus, quas nobiscum ad paradisi patriam feramus. Deum su- per omnia diligamus: quia reuera impium est, eum non diligere, cui vicem rependere non possumus, etiam cum diligimus. Quid enim nos impij, pio Domino retribuere possumus pro omnibus, quæ ille tribuit nobis? qui nullis nostris præcedentibus me- ritis tanta nobis præstitit indignis, ut nos à iugo diræ damnationis redimeret. Descen- dit ille ad nos de sede paternæ maiestatis, iniurias in terris multas pertulit, probra mortemque innocens perpeffus est. Et omnia quidem tulit patientissimè, ut nobis humilitatis & patientiæ exempla relinqueret. Vndè etiam ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.

Oportet igitur, ut quemadmodum ille propter nos, ita & nos aduersa omnia, quæ propter peccata nostra nobis eueniunt, æquanimiter toleremus, ut patientiæ fructus in vita æterna capiamus. Urgeamus, fratres, cursum nostrum, dum tēpus habemus: odiamus hunc mundum, quem tamen diu tenere non possumus. Nulla nos malo- rum operum contagia polluant: sed oculus diuinæ maiestatis omnia intuens, sem- per à peccatis nos retrahat. Si enim homines, nostri similes peccatores, & ex eodem luto formatos, ferre non possumus in spectores scelerum nostrorum: quanto magis æternum illum & omnipotentem Dominum, in quem nullum potest cadere pecca- tum, timere ac reuereri debemus? Eum ergo timeamus & reueremur perpetuo, sicque nos spes veniæ erigat, ut metus gehennæ semper sollicitos nos reddat. Ante omnia & super omnia charitati studeamus, ut nos pluribus locis scriptura diuina hortatur. Si charitas in nobis est, cunctis virtutibus ornabimur. Si illa caremus, perit quicquid boni habere videmur. Nec in arrepto benè agendi proposito lassumur van- quàm, præsertim cum Dominus eum, qui miserit manum suam ad aratrum, & respi- ciat retrō, affirmet non esse aptum regno Dei. Respicit autem retrō, quem poenitet boni propositi, & qui terrenis rursus desiderijs implicatur. Dum licet, castigemus nos, & factorum nostrorum à nobis rationes reposcamus, coram iudice nostro nos accusemus, nec vitæ emendationem ad extremum diem differamus: sed quoties labimur in peccata, per poenitentiam mox resurgamus, totisque viribus prauas volun- tates carnisque illecebras proteramus. Semper enim ad mortē propius accedimus, & dum nos securos putamus, repente illa extinguet nos. Tendamus alacriter ad il- lam beatitudinem, in qua sancti omnes videre nos desiderant, & Christus Rex cæle- stis & spiritus Angelici expās charitatis brachijs nos expectant. Hæc nos, charissimi, tanquàm lac vobis proposuimus: & sub testimonio Dei & sanctorū Angelorum, qui nos loquentes audiunt, perfuncti sumus officio nostro, cælestia vobis præcepta tra- dentes. Vestrum iam est curare, ut admonitio nostra suum habeat salutis effectum: & ut semper voluntatem Dei facientes, ab omni vos malo custodiat: atque tandem ab omni peccati contagione liberi, ad regna cælestia tripudiantes peruenire possitis: Præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant per omnia secula seculorum, Amen.

Qua ratione conciones suas claudere consueuerit. Cap. 17.

HAcc summam de sancti viri concionibus narrasse sufficiat: quæ ille quidem non hoc ordine, ut à nobis commemorata sunt, in singulis concionibus proponere solebat, sed diuersis temporibus. Tandem autem hæc inferebat: Hæc vos, fratres, si seruaueritis, habebitis præmium: si neglexeritis, supplicia perferetis. Nam quod ad me attinet, ego meam coram Deo liberam conscientiam, testesque inuoco cælum & terram, exhibuisse me vobis debitum ministerium, vitamque & mortem annunciassè. Id autem vobis nunc affirmo, si quidem spreueritis ver- ba mea, & per contemptū ea audire nolueritis, vbi venero ad redemptorem meum, accusaturum me pertinaciam & peruicaciam vestram, palamque testaturum, vos semper

Frequens
conclusio
concionis
sue.

SUR

g b u
M o r t
R V
K

semper voluntati maligni dæmonis potius, quàm Christi, obediuisse. Et tunc reuerà indignante iudice, exactori trademini, dabitisq; pœnas sine fine, donè nouissimum quadrante persoluatis. Hæc igitur sunt, quæ beatus Eligius summo studio ex locupletissimo pectoris sui thesauro plebi depromere solebat: Interim nihilominus alia multa his similia quotidie exhortans, populo euangelizabat. O verè copiosum vas, quod tam affluenter strenuè vagabundos reuocare, contractos alligare, errantes ad paradisi caulas reducere. Cuius bona & simplex doctrina redolet proculdubio prophetas, sapit Apostolos, imitatur Euangelistas, Cuius sermo non alius apud suos fuit, quàm de regno Dei, de delicijs paradisi, de gehennæ supplicijs, de iustitia, fide & charitate, de contemnendis mundi illecebris & oblectamentis, & vt soli Deo totis viribus seruiendum sit. Dicere autem solebat illud Apostoli: Non quero quæ vestra ab errore viae suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Sed nunc tandem ad vitæ eius ordinem reuertamur.

De vino in vase aucto. Cap. 18.

Vlt quidam in Parisiensi suburbio haud procul à basilica beati Petri Apostolorum principis morabatur, quem & Eligius ob fidem & deuotionem eius amaret familiariter, quiq; Eligium pro sanctitatis eius reuerentia vnice diligeret. Contigit autem, vt quandoquè Eligius prædia monasterij sui inuiseret, ac deinde Lutetiam redire volens, eminens ab hoc viro cõspiceretur. Vt ergo adierit ille, Eligium non longè à domo sua habere iter, occurrit obuiam, osculatur eius genua, orat vt cum comitibus velit diuertere ad domum ipsius, & bibere pauxillum vini, quod in vase remanserat. Recusat Eligius: sed tandem vix precibus suorum victus, abit ad domum illius. Habebat autem is in cellario suo vas vinarium, in quo parum vini relictum erat. Quod offerens beato viro, orat obnixè, vt indè vel parum bibat. Satisfacit ille homini, & per parum bibit: sed comites eius omnes benè largiter biberunt. Deinde cum benè precatus esset domui illius, valedixit ei, & recessit ad monasterium suum, quod intra urbem Parisiensem erat. Eo abeunte, vas illud penè exhaustum, diuino munere totum impletum est vino. Altera luce vir ille casu ingressus in cellarium, cernit vas omninò plenum. Obstupescit igitur ad rei nouitatem: sed mox recordatus sanctitatis Eligij, ocyus se cõfert ad eum, indicat quid beneficij propter eum Dominus sibi contulerit. Eligius id audiens, agit gratias Deo, orat hominem, nè rem cuiquam aperiat, sed cum gratiarum actione vtatur Dei beneficio. Ille autem orat virum sanctum, vt veniat secum, & benedictionem suam impertiat vino illi, & vtendum ex vase proferat. Quod n̄ faciat, protestatur se ne vnquam guttam eius vini vnquam hausturum. Sanctus Eligius videns hominis deuotionem, iuit cum illo, veniensq; in ædes eius, humi se prostravit, orans diutissimè. Indè surgens, vt vidit vas plenum, iubet vinum ex illo promi: ex quo parum ille gustauit, cæteri largissimos accipere haustus. Tum ille oculis manibusque in cælum porrectis, gratias agens & laudans Deum, abscessit.

Quanta vis fuerit excommunicationis eius. Cap. 19.

Non mihi silendum videtur illud, quod possit multis afferre metum, nè sint ausi procacibus verbis in sanctos viros incurrere, nisi velint similia experiri. Quidam è familiaribus Ebroini, homo infaustus, nimiumque proteruus, multo tempore conabatur syluam longè optimam Ecclesiæ beati Eligij eripere, & in suum ius transferre: crebrò ea causa veniens ad illum, & procaciter eum laceffens. Quodam autem die in multa hominum frequentia etiam violenter syluam illam ab eo extorquere voluit. Eligio autem modestè & comiter respondente, ille magis etiam petulanter cœpit virum Dei infestare. Sed neque sic Eligius quicquam de sua patientia remittens, blandis verbis ait ad eum: Amice, inijce frenos cupiditatis tuae. Cur non erubescis tam cæca mente rem alienam appetere? Si peteres quæ mea sunt, darem forsitan tibi. At nunc quando non meam, sed Ecclesiæ rem experis, prosumus nõueris me minimè tibi donaturum, quod pauperum necessarijs vsibus delegatum est. His ille acrius stimulatus, minitabundus ait ad eum: Si mihi vltro non dederis, ego vi tollam. Tum Eligius commotus, seuro vultu dixit ei: Nõuit creator meus, nisi

ELIUS

Vas vinarium
penè vacuū,
vino imple-
tur diuini-
tatis.Dereffabi-
lis res cupi-
ditas.

non devotio, sed zelo iustitiae profecta est. Observa Deum executem sententiam eius.

nis) citò mutaveris sententiam, dignam meritis tuis excommunicationem in te prolatum iri. Ille id audiens, mirè cachinnari coepit, multaque in virum Dei probra conuiciaque iactare. Cernens ergò Eligius eum nulla ratione posse compesci, dextera manu extensa, excommunicationis fulmen in eum terribiliter vibrauit. Mox praepotentis Dei ira eius sententiam prosequens, ità perculit virum, vt viribus omninò destitutus, mortuo similis videretur: & simulatquè Eligius ore protulit verba, humi collaberetur, cunctique eum animam expirasse putarent. Mirabantur omnes Eligii iniuriam tam citò vindicasse Deum, orabantque sanctum virum, vt pro misero Dominum deprecaretur. Quod vtrum fecerit, incompertum habemus. Id sanè admiramur, tantam vim habuisse sermonem eius, vt sine vilo ictu repentè superbum deprecaret. Simul aduertimus, quàm charus fuerit Deo, vt qui sententiam eius tam perspicuè sua vltione confirmarit.

Quid acciderit quibusdam refractarijs. Cap. 20.

Cum aliquandò dies natalitius beati Petri Apostoli haud procul Nouiomagii oppido in vico quodam celebraretur, beatus Eligius illic suo more còstantissimè prædicabat verbum Dei, dicebatque profligandos & exterminandos esse cunctos dæmonum ludos, & nefandas salationes atque choreas, vanas quoque & impias superstitiones. Sed ea verba præcipui quidam eius loci habitatores indignissimè ferebant, quòd legitimas, vt ipsi putabant, consuetudines eorum abolere vellet. Trastrarunt tunc quidam impij inter se, præsertim è familia * Erchonoaldi, qui erat palatio præfectus, de nece S. Eligii afferenda, si pergeret ipsorum nugas insectari. Quod vbi ille comperit, martyrij incensus desiderio, vno duntaxat diacono & duobus clericis sibi adiunctis, reliquis domi manere iussis, occipit eò profectus est, & per medias turbas transiens, in edito quodam loco ante basilicam maiori instantia concionabatur, acriter obiurgans illos, quòd spreto salutari monitis, vsque ad dæmonum ludibrijs dediti essent. Ijs verbis admodum commotus, conuicijs & contumelijs eum profcindebant, mortem ei minitantes, atque dicentes: Nunquàm tu Romane, licèt crebrò eas taxes, nostras poteris abrogare consuetudines: sed eas nos mordicè retinebimus, nec vllus mortalium tollet nobis gratissimos ludos. Tum ille nihil se proficere cernens, rei indignitate permotus, Dominum Iesum toto pectore orauit, vt permitteret homines improbos, qui tam audacter contra eius præcepta venirent, & dæmonibus petulanter obsequerentur, ab ipsius obfideri, vt vel sic cognoscerent, quorum operibus delectarentur, & homines fideles propensius laude & prædicatione ipsius Christi nomen efferrent. Dixit, & confestim permulti, ij præsertim qui manus ei iniicere moliebatur, à dæmonibus arrepti, multis modis debacchari coeperunt. Ea re valdè territi omnes, qui aderant, à hominis Dei se vestigia abijciebant, veriti nè similia paterentur: promittebantque se dicitis eius omnibus audientes fore. Ad quos vir beatus: Nè timueritis, inquit, sed iustum Dei iudicium laudate. dignum est enim, vt qui eius iussa contemnunt, ad tempus illis traditi, quos amant, sentiant magistrorum suos, quos colunt. Vos autem, si Christi præceptis libenter parère vultis, nihil timeatis hos latrunculos. Multis autem rogantibus, vt pro eis Dominum deprecaretur, Sinite, inquit, re ipsa experiri illos, quibus hæcenus morem gesserint. Atque ità illo anno vsque ad anniuersarium eius solennitatis diem, manserunt illi obsessi à dæmonibus. In ipsa autem solennitate iussit eos omnes exhiberi palàm, porrigensque eis aquam benedictam, illicò curauit illos. Erant sanè homines amplius quinquaginta. Cumque eos probè instituisset, & grauius obiurgasset, sanos à se dimisit.

De singulari efficacia interdicti eius. Cap. 21.

Cum aliquandò visitaret diocesim suam, vt solèt Episcopi, quadam ex causis interdixit, nè Curfus, id est, preces Canonicae, & sacrificium celebrarentur in basilica quadam, donè ipse iuberet. Erat illic presbyter quidam sibi male conscius, ob cuius culpam id fecerat beatus Episcopus. Is paruipendens eius sententiam, cum procul illum recessisse arbitraretur, campanam hora statuta, vti moris erat, pullare coepit. Sed vt eius temeritas reprimeretur, campana rationis expers, beato viro obtemperans, nullum sonum reddidit. Perstitit ille trahendo restim campanæ, sed sonum exprimere non potuit. Itaque egressus è basilica, omnibus rem exponit. Tum quidam ex eis memores, quid iussisset beatus Eligius, properè illum sequuntur.

Nota de campana insignie miraculum.

SUR

Hunc Aemylus vocat Erchembaldum.

Magno martyrij desiderio feruet.

Homines amplius quinquaginta arripuntur à dæmone.

Latrunculos, dicit dæmones.

Aqua benedicta sanat eos.

Nota terribile iudicium, in presbyteri nequam.

sacrificium oblaturus, non veretur accedere. Cumque primas altaris partes intrepidus attingeret, mox diuinitus percussus, & magno impetu humi prostratus, expirauit. Ea re factum est, vt beati viri indignatio magno omnibus terrore esset: dictaque eius, oraculi instar haberentur. Vbi autem ille comperit tam horrendam hominis mortem, valde eum luxit, multisque male uiuentibus, vt se corrigerent, eius casum proposuit. Tanta autem animi eius puritas erat, cunctisque virtutibus adeo florebat, hymnis & precibus sedule vacans, vt etiam futura longè antè prædiceret.

Vt prædixerit mortem cuiusdam magni viri. Cap. 26.

ROgavit eum aliquandò Erchonoaldus, præfectus palatio, vt cum ipso longius proficisceretur. At ille multa secum reputans, nolebat ire cum eo: sed tamen coactus à senioribus & Abbatibus ciuitatis suæ, verentibus nè tantum viri animum offenderet, ita palam dixit: Quid necesse est, fratres, vt tanta nos afficiatis molestia? Equidem noui, quod vos ignoratis, si cum illo ierimus, male cessurum. Ille enim hinc quidem exit, sed ibi morietur. Iuit tamen cum illo: ventum est ad locum destinatum. Cumque illic nocte quadam, alijs dormientibus, casu beatus Eligius foras egressus obambularct, & de psalmis nescio quid secum volueret, subito vidit columnam ignis è cælo descendere, & magna vi cubiculum Erchonoaldi penetrare. Re itaque euentum tacite secum considerans, interitum bestie illius dicocono suo, qui fortè solus tum ei aderat, indicauit. Mox autem diuinitus percussus Erchonoaldus, sentiens magno ardore cruciari viscera sua, iubet ocyus ad se introduci Eligium. Venit Eligius, videt hominem magnis correptu angoribus, hortatur eum, vt quando iam desperat se victurum, vel moriturus faciat, quod uiuens spontè non uisisset: uidelicet vt oculos multos auro tumentes, quos equi uehebant, pauperibus quamprimùm erogat pro refrigerio animæ suæ: Id solum profuturum ei asserens: nocitura verò, quæ in thesauris esset relicturus. Sed ille vt rapax, ita etiam tenax, dum moras nescit, repente extremum efflat anhelitum. Corpus eius, misericordia mortis, Eligius secum abspertauit, & tradidit sepultura.

Visio S. Eligij.

Diuinitus percussus præfectus palatio.

Vt Flauadum quoque prædixerit moriturum. Cap. 27.

Flauadus tyrānus crudelissimus Vuillibaudum Christianissimum virum, Burgundia patritium, immerentem occidit. Id ubi ad aures beati Eligij perlatum est, ille narrantibus ait: Vos quidem dicitis Vuillibaudum casum, Flauadum incolumem. At ego illum, quem vos interfectum dicitis, pro eximijis meritis aio nunc in cælis melius viuere: Flauadum verò, quem vos gratulabundi asseritis vita frui, breuè malè periturum. Vuillibaudus, inquam, verus Dei cultor, mortuus quidem videtur, sed sine fine vitam uiuet beatissimam: Flauadus verò qui diu victurus putatur, intra hos decem dies, vt dignus est, malè morietur. Post dies septem deimprovisò Flauadus percussus, miserè excessit è vita.

Prædicit Flauadi tyranni mortem.

Vt obitum cuiusdam Episcopi, spiritu cognòrit. Cap. 28.

Permulta alia, cum iam Episcopus esset, prædixit. Quinetià adhuc laicus futura annunciauit. Nocte quadam post absolutas ex more preces, paululum se ad quiescendum componens, mox in somnis visus est res admodum secretas agere. Excitatus ergò à clerico, & interrogatus quid vidisset, sic respondit: Simplicius Lemouicum Episcopus nupèr obiit, & Felix ei successurus, mittit nuncios ad nos, vt ei nostram operam nauemus. Cum illis ego iam loquebar: & certè breuè hinc aderunt. Dixit, & reddit se quieti. Indè sub lucem nuncij illi pulsant fores eius: ipsi apertis ingrediuntur, indicant Episcopi mortem, afferunt multā pecuniam, missam à Felice, vt ei ad obtinendum Episcopatum esset adminiculo: sed Eligio perfluadere nulla ratione possunt, vt quicquam eius attingat. At tamen ingressus ad principem, gratis impetrauit, quicquid illi petebant, sicque eos à se dimisit.

Reuelatur ei mors Episcopi Lemouicensis.

Odit munera vitæ sanctus.

Cuidam Abbati indicat pericula monasterij eius. Cap. 29.

Abbas Domnolus quandoque venit ad eum, & aliquandiu hæsit apud illum. Quædam igitur nocte post quietè clam ad se accito illi ait: Tu hic securus degis, sed monasterium tuum magno inimici impulsu quatitur & exagitur. Vnde enim in visione flumen ingens in illud multa vi inferri, & quedam ædificia prorsus subuertere. Quamobrè perge, quæso, nisi onerosum est, & vide num fratres tui rectè habeant. Confestim Abbas, sollicitudine anxius, iter capessit: & priusquam ingrederetur in monasterium, nunciatur ei, duodecim ferè monachos damno

Visio eius.

SUR

g b c
d e f
h i j
k l m
n o p
q r s
t u v
w x y
z

nam in finctu e monasterio clam aufugisse. Tum ille non sine admiratione reminiscens, quid ab Eligio au disset, diuinam in illo gratiam suspiciebat: mox ab it quæsitum fratres illos profugos: & quosdam quidem reduxit ad monasterium: alios vero, quod longius recessissent, comprehendere non potuit.

Quenam in cluso cuidam prædixerit. Cap. 30.

Cum aliquando monasterium suum Lemouicense vir sanctus visitasset, & in reditu in Biturigum urbem venisset, voluit Euergisilum inclusum videre, cuius tum erat celebris apud Bituriges opinio. Sed ille propositi sui plus æquo tenax, faciem suam beato viro ostendere noluit, non nisi per fenestram opertam cum illo colloquens. Paucis igitur vltro & citroque habitis sermonibus, Eligius ei valedicturus, iam quidem, inquit, te hic frater videre non potui, sed certè breui in aula Regis Clippiaci visurus sum. Illo constanter asseuerante nunquam id futurum, Eligius rursus ait: Vera me dicere tum cognosces, cum loco memorato coram principibus & populo ego palam te visurus sum. Non diu potest talis se casus obrulit, qui eum necessariò cogeret Regis palatium adire, vbi ab Eligio honorificè exceptus est, qui eò tum quoque aduenerat. Porro inter familiaria colloquia ciuilitè admodum, & comiter atque peramanter ab eo repræhensus, deinde confecto negotio suo, Bituriges reuersus est.

Prædicit Euergisilo, quod ille nunq̄ putasset futurū.

De quibusdam alijs ab eo prædictis. Cap. 31.

Multa alia in colloquijs familiaribus prædixit, putà mortem Ariberti Regis, itemq; Dagoberti in clyti principis, natiuitatem Clotarij iunioris: qui cum adhuc matris vtro gestaretur, & Regina valdè sollicita timeret se foemina parituram in regni detrimentum: Eligius venit ad eam, & iucundissimè eam appellans, ait coram omnibus, masculam prolem edituram, seque è baptisimo eam suscepturam. Nomen etiam necdum nato tum imposuit, Clotarium eum vocans. Præter quem alios duos eadè Regina peperit: qui cum adhuc paruuli essent, & Rex atque Regina pacificè & amanter visitarent, talis Eligio oblata visio est: Adspiciebam, inquit, in visione noctis solem sub horam dici tertiam clarè lucentem, repente disparere. Cumque insolens prodigium intentè contemplarer, video repente eum dimidiari oriri lunam, tribus in orbem vallatam stellis, eaq; via ingredi, qua solet quotidie sol recurrere. Ecce autem dum hic quoque attonitus desigo obrutus, mox stellis manentibus, luna euanescit. Deinde illas tres accuratè considerans stellas, ad horam penè meridianam video eas accedere, vicissimq; suis se radijs cadere, & eam, quæ inter eas præstantior erat, deimprovisò non apparere. Cumq; duæ reliquæ inter se coniungi viderentur, dicto citius altera earū obscurata & sublata, vna sola remansit, eaque recto tramite solis cursum imitans, magno tandem lumine aucta est: quantumq; ad Occidentem magis ferebatur, tanto eius lux copiosius propagabatur. Porro vbi ad viciniam peruénit occubitus, tantam vim luminis ex se diffudit, vt solis splendorem vincere videretur. Huius autè visionis hæc est interpretatio. Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquandiu Regina cõiunx eius cum tribus filiis Francorum regnū obtinebit. Illa autè sublata, & filijs in regno relicta, vnus ex ijs cadet: nec diu potest alter quoque è duobus, regno priuabitur. Tertius vero solus obtinebit monarchiam, eritque eius magna gloria & potentia. Hucusque Eligius. Nos verò dubitare non debemus ita fore, vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus. Nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obiit, & Regina conianx cum tribus paruulis ad paucos annos regnans, filijs postea reliquit principatum. Paucis interim labentibus annis, maior natu dum pacificè regnat, excedit è vnijs, duobus relictis fratribus: de quibus quid futurum sit, solus Deus nouit. Hæc aliæque complura, quæ referre longum sit, sæpè prænunciare solebat Eligius.

Prædicit Regine masculam prolem ex ea nascituram.

Visionis eius interpretatio.

Catalogus quidam virtutum eius. Cap. 32.

Inter alia diuina charismata, sermo quoq; sapientiæ & scientiæ atq; consolationis multus ei collatus erat. Humilitas autem & charitas admirabilis & planè eximia cinerat. In honore non præferbat diuitè pauperi, aut nobiles & potentes abiectis & vilibus: sed illis seueriores, istis blandiores se exhibebat. Famulos suos non affligebat, vt solent domini seruos, sed tãquàm fratres humaniter diligebat. Iam verò in tolerandis barbaris quanta comitas, patientia quanta? Non cessabat infideles suadendo ad fidem traducere, ingratos officijs lenire, contradicentibus leniter respon-

LIUS
VER
ATI

Pauperum
est egregius
procurator.

respondere, superbos humiliter tolerare. Ad quavis dura & aduersa perferenda fortis, ad iniuriam omnem placidus, ad misericordiam facilis erat. Dicere solebat, res suas non suas esse, sed pauperum: quorum sanè procurator egregius fuit, omnia sua liberaliter illis impertiens, in cælis condens thesauros, ubi se sperabat feliciter sine fine victurum. Erat fide firmus, opere iustus, iudicio circumspèctus, deuotione praeceptus, moribus suauissimus, sensu doctissimus, animo tranquillus, corde piissimus. Semper seruabat in factis sinceritatem, in corde puritatem, in actione virtutem, in moribus disciplinam. Exhibebat in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in adhortatione diligentiam, in adiuuandis laborantibus vigilantiam, in fouendis pauperibus misericordiam, in defendendis Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus constantiam. Sermo eius semper comitate & charitate conditus erat, quo mentes audientium tanquàm luminare radiantissimum illustrabat. O verè imitandum virum, ô semen Abraham benedictum, ô proponenda omnibus Eligii exempla. Iure Abraham filius dicitur, non genere, sed fide: non progenie, sed imitatione: non stirpe, sed deuotione. Abraham benedictio dedit filium: Eligius verò benedictus, transit in numerum filiorum. Abraham Domino obtulit filium: Eligius munus præstantissimum obtulit seipsum. Et Abraham quidem dedit heredem, Eligius hereditatem: ille innocentem filium, hic omnem substantiam suam. Consequens inde fit, vt similitudo officiorum paria efficiat merita. Deniquè Abraham obtulit id, quod habuit: Eligius quicquid in mûdo habere potuit, Domino dedicauit. Sed hætenus quidem, etsi parùm eleganter, tamen prolixè, de beati viri vita diximus, quam longè minùs, quàm pro meritis & dignitate illius. Superest nunc, vt pro ædificatione multorum, eius è vita decessum commemoremus.

Collatio eius
cum Abrahamo.
Gen. 22.

De felicissimo beatisimi viri ex hac vita imminente decessu. Cap. 33.

Summatim
commemora-
ratur rectè
facta eius.

CVm ergo beatus Eligius omnia mundi huius aduersa multiplicisq; labores diu fortiter tolerasset, innumera misericordiæ & benignitatis officia præstitisset, optima viuendi exempla de se præbisset, captiuos plurimos & propè innumerabiles redemisset, magnos monachorum & monacharum greges Domino collegisset, incredibilem elemosynarum copiam in pauperes contulisset, & ingentes sibi meritorum thesauros coacervasset, annos iam natus amplius septuaginta, sentiens imminere dissolutionem corporis sui, quodam die cum discipulis suis in Nouiomenfi oppido deambulabat, atq; interim casu eminens conspiciens in fronte basilicæ beati Medardi parietem nonnihil diruptum, ruinam minari: ocyus iussit acciri artificem, qui parietem communiret. Dicentibus autem discipulis, vt opportunum tempus sustineret, quò & faciliùs & durabiliùs reparari posset, ille respondit: Immo iam fiat. nam alioqui Eligio superstitè non fiet. Illo verò sermone mirè omnes consternati, gemebundi dixerunt ad eum: Non contingat, domine, nobis famulis tuis videre, quod dicis: sed potiùs ad Ecclesiæ suæ ornamentum & pauperum letamentum, Christus tuam beatitudinem in multos annos florere velit. Tum ille, subleuatis suppliciter in cælum oculis, ab imo pectore longa trahens suspiria, Non nostra, inquit, sed Domini voluntas fiat de me. Exigit sanè ipsa naturæ conditio, vt post longa

Præuidet
sibi imminere
mortem.

En vir san-
ctus, qui oia
mundi delectamēta
penitus contemp-
sit, se ijs abudasse
dicit, incre-
dibili vtique
modestia.

vite huius oblectamenta tandem eamus ad veniam. Sed & vobis expedit, vt à diuina voluntate, quam impedire non potestis, minimè discrepetis. sine dubio enim præfinitum tempus nunc adest. Omnibus igitur valdè mœrentibus, rursus ait: Nolite, filii, dolere hoc nomine, sed potiùs gratulamini mihi. Hoc tempus enim iam olim ego desiderabam, iam pridem hanc mihi missionè post longas vitæ huius ærumnas fieri peroptaui. Verùm illis gementibus, & tamen quadam adhuc ambiguitate hærentibus, illa tum colloquia intermissa sunt. Sed statim leui beatus vir febre laborare cepit, certiusq; iam edoctus de obitu suo, iubet conuocari omnes ministros suos, quos ipse multo tempore & aluèrat & instituerat, ijs quæ denunciat finem vitæ suæ iam impendère, atque vt semper consueuerat, inter cætera hortatur eos ad seruandam pacem mutuatam, ad charitatè vel maximè colendam, vt quæ sit vnitatis & concordie vinculum. Deindè euocato Baldredo Tornacensis Ecclesiæ Abbate, sic ait: Ego, fratres, quod certissimè futurum scio, te celatum nolo. Equidem iam sum abiturus à vita: vt verò admonéo, nè vnquam velis Turones redire: sed mane hîc apud fratres tuos. Quod si secus feceris, iam antè tibi prædico, viuū te indè non rediturum. Quod quidem sic accidit. Baldredus enim post obitum beati viri sine dilatione Turones petiit, sed post dies non multos, turba in eum irruente, valdè cæsus, & tandem interfecit. Cui

Eius pro-
phetia.

SUR

g b c
M O N
E V
S

Cum sic autem, ut dicere cœpi, vir beatus ægrotaret, & morbus ad quinque, vel sex dies
 rã eum infestaret, ut ipse tamẽ interim scipioni innixus obambulare, morbumq; dis-
 simularet: non cessabat ab opere Dei, bonam eam virtutum suarũ coronidem fore
 sperans, si ad extrema vique perduceret id, quod per longa vitæ spatia constanter re-
 tinuisset. Pernox enim in vigilijs & orationibus, membra lassescencia spiritui seruire
 cogebat, & iam mente quodammodo in cœlis degens, optatum iter lætissimum expe-
 dabat. Sentiens autem iam appropinquare felicissimæ migrationis diem, pridie Ca-
 lendas Decembris congregatis vndique famulis & discipulis suis, sic locutus est: Vlti-
 mam, dilectissimi, paruitatis meæ audite sententiam, & vos amantis suprema ver-
 ba gratis animis accipite. Si mihi amoris vicem rependitis, mandata præpotentis
 Dei seruate: Iesum semper suspirate, præcepta eius vestris animis affigite, eius no-
 men, ita vt ego, amate: incertum vitæ lubricæ occasum ob oculos perpetum habe-
 te, Dei tremenda iudicia nunquam non formidate. Ego iam ingredior viam vniuersæ
 carnis. Itaque me posthac habituri hic non estis. Ego autem certe cupio dissol-
 ui, & si Domino sic visum est, ire ad requiem. His dictis, cum omnes ficerent & ciu-
 larent singulatum euocatis ille vernaculis suis indicauit præstantissima monasteria, ad
 quæ ipso defuncto conferre se deberent, aitque eis: Ecce hodiẽ in manus vestras
 commendo salutem animarum vestrarum. Mementote admonitionum mearum,
 & iam singuli de vobis ipsi cogitate. Eligius enim migrat, nec deinceps in hoc secu-
 lo erit vobiscum. Tum verò omnes, qui aderant, cum ingenti rugitu, singulitibus vo-
 cem interrumpentibus, ita dixerunt: Cui nos, pater, relinquas? quid ita citò à nobis
 recedis? Cui orbatos tradis alumnos tuos, aut cui, pastor optime, gregem, quem ex
 genibus congregasti, fouendum committis? Scimus quidem iam olim flagrare te
 Christi desiderio, sed salua tibi manent præmia tua: nec si diutius hic eris, illa minu-
 entur, immò aucta potius in dies cumulabuntur. Si igitur fieri potest, differ exitum:
 ne ille nobis omnibus afferat exitium. Non te cogit migrare etas: nostri, pater, misere-
 re, quos deseris. Aut si omninò placet exire, nos habeto itineris comites. Nobis enim
 prætabilis est tecum mori, quam sine te viuere. Absentiam tuã ferre non possumus.
 Neque enim habebimus similem tuũ. Hæc atq; alia illis dicentibus, vir piissimus vber-
 tim flebat, lachrymis clementissimum eius animum satis testantibus. Gaudebat se
 vocari à Domino, dolebat illos destitui. Incitabat pietas, ne eos desereret: Christi de-
 siderium impellebat, ne diutius ab illo se separari pateretur, quem ardentissimè stit-
 bat, & oculis interioribus tota mente complectebatur. Tãdem inter ipsas lachrymas
 ita rursus eos compellat: Facessat mœror, nec mihi, quæso, fletu vestro molestiam af-
 feratis. De recessu meo, si sapitis, gaudere vos potius conuenit, quam lugere, etsi enim
 corpore absens ero, spiritu tamen melius vobis adero: atque etiamsi ego nullibi es-
 sem, Deus tamen semper vbique est. Illi equidem vos commendo: ego verò si quid
 boni facere potui, vestris profectibus seruire volui. Sciatis hoc in illa die, cum iudica-
 bit Deus occulta hominum, & dabit vnicuique secundum opera eius. Scio quidem
 me ceu inutilem seruum non fecisse vt debui, sed tamen Dominus nouit, quid volu-
 erim. Vos ergò monco, & per gloriosum Christi aduentum obtestor, vt si qua in vobis
 erga me charitas est, inscriptura & iussa mea seruetis, & monasteriis meis, quæ Chri-
 sto auspice condidi, vbi poteritis, sollicitudinem adhibeatis: Valetate viscera mea. Hæc
 cum dixisset, die iam aduersascente, fixis humi genibus, cum multo gemitu orauit
 Dominum, vt benignissima pietate sua daret pastorem commodum & humanum
 plebi suæ: Ne fiat, inquit, æterne pastor, hæc plebs sicut oves non habentes pastorem.
 Commendo tibi oves, quas mihi credidisti: & familiam omnem, quam per minist-
 rium officij mei tuo sancto seruitio mancipasti. Tuo, quæso, semper auxilio protegan-
 tur, tuo nutu gubernentur. O præstantem Eligij charitatem, & eximiam bonitatem.
 Iamiam que abiturus è mundo, suũ quodammodo cura neglecta, aliorum, vti semper
 conuenerat, tam sollicitè memor est.

Vt animam Domino reddiderit. Cap. 34.

DEinde in extremis positus, cum modicus calor teperet in pectore, nec præ-
 ter sensum quicquã viui hominis superesset, osculatus est discipulos suos, &
 per singulos plorans, iam non vltra, inquit, loquar vobiscum. Valetate iam in
 pace, & me deinceps finite quiescere. Redeat terra in terram. Que eius ver-
 ba omnium animos incredibili conficiebant dolore, ita vt lachrymas nulla ratione
 reprimere possent, & vox faucibus hæreret, conantesque linguas in verba prorum-
 pere,

Mirabilis
 feruor spiri-
 tũs eius.

Vltima eius
 adhortatio.

Dolent se à
 suo patre
 diuelli di-
 scipuli ei.

Rom. 2.

Orat De-
 minum pro
 idoneo suc-
 cessore.

IULS

pere, singultus & suspiria interpellarent. Sed hæc tamen utcumque depromebant. Dolemus quidem acerrimè nos tua præsentia orbari: sed tua causa, pater optime, consolamur nos, quòd post vitæ huius labores ad requiem æternam proficisceris. Tum ille oculis manibusque in cælum erectis, diù mente precabatur. Deindè in vocem prorumpens: Nunc dimittis, inquit, seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Memento quæso, quòd sicut lutum feceris me: & non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Memento mei, qui solus sine peccato es, Christe mundi redemptor, & educens me de morte corporis huius, saluum me fac in regnum tuum cælestè. Tu semper fuisti protector meus: in manus tuas commendo spiritum meum. Scio me non mereri conspectum tuum: ramen tu scis, quia semper spes mea fuit in misericordia tua, & fides mea in tua credulitate permansit. Et nunc quoquè in confessione sancti nominis tui moriens, extremum, Christe, anhelitum efflabo. Suscipe ergò me secundum magnam misericordiam tuam, & non confundas me ab expectatione mea. Aperi mihi propter ianuam vitæ, & principes tenebrarum non occurrant mihi, nec conturbent me potestates aëris huius: sed clemens dextera tua protegat me, & tua potentia me defendat, manusque tua deducat me in locum refrigerij, & vel in vltimam mansuetudinem ex ijs, quas præparasti seruis tuis timentibus te. Sub his verbis reddidit spiritum. Erat tum prima noctis hora: & ecce confestim visa est ex illis quibus lux ingens & valdè corusca sursum ascendere, atque inter mirantium obrutus sphaera ignea, crucis in se effigiem præferens, perniter admodum per densas nubes in cælum penetrare. Atque hunc in modum sancta illa anima, deposita carnis sarcina, & à vitæ huius angoribus liberata, ad suum iucundissima reuolauit authorem, & in antiquam possessionem post longam exilij huius peregrinationem, cælo gaudente, terra plorante, Angelis plaudentibus, ouans ascendit. Quam verò sanctus ille vir charus fuerit plebi, mox ab eius obitu declaratum est. Vix enim spiritum exhalauerat, & iam tota vrbs iustitiam omnia complebat, vt tanquam communis parentis obitu, omnes orbitatis vulnere confecti viderentur. Compositum autem ex more corpus, in ecclesiam deportatum est, ibique pariter clerus in hymnis, populus in lamentis, noctem diuine peruigilem.

Luc. 2.
Iob 10.
Psal. 142.

Felicissimè exit de corpore ad vitam sempiternam.

Ingens fuit relinquit desiderium.

Corpus eius loco moueri non potest.

Obseruare admittenda.

Corpus immortum permanet.

Vt sanguis fluxerit è naribus eius, & vt corpus loco moueri non potuerit. Cap. 35.

Magnè ingens vtriusque sexus multitudo ad oppidum aduolauit, item queregina Bathildis cum filijs & proceribus, multoque exercitu. Et ipsa quidem regina properè ad corpus beati viri accurrens, magnam illic fudit lachrymarum vim, valdè dolens, quòd eum viuum non reperisset. Interim iubet præparari omnia, vt possit corpus ad Calam monasterium eius transferri. Sed cum loco moueri non posset, magno animi dolore affecta est, curauitque triduanum indicendum ieiunium: quod etiam ipsa cum optimatibus suis & clero seruauit, ieiunio etiam cum illis pariter perpetuas adiungens vigilias. Quæ cum fierent, intantum illa mœrebat & lugebat, vt nullo pacto lachrymas frenare posset. Cumque præ nimio dolore desiderium eius ferre non sustineret, tandem vt animo suo satisfaceret, detecto eius vultu, cum multis lachrymis osculata est eum, itemque pectus & manus. Ecce autem dum sic palpat sacrum corpus, tametsi erat hybernum tempus, & iam diù illud fuisset exanime, profususque frigidum, copiosus sanguis ex eius naribus manauit. Id vbi viderunt Episcopi & regina Christianissima, confestim admouerunt lectea, summo studio sanguinem colligentes, cum pro magno munere in reliquijs seruandum seposituri. Interim expleto ieiunio, modis omnibus satagebat regina, vt corpus beati viri in Calam monasterium eius transferretur. Sed ediuersò alij Parisios illum transferre volèbant. Quibus vtrisque se opponerent ciues Nouiomenses, iustissimam hereditatem corpus antistitis sui sibi vendicantes. Sub ea pia contentione, cum Episcopi & præstantiores quique fauerent reginæ partibus, decernerentque ad monasterium beati viri corpus eius transferendum, magnus clamor & tumultus ortus est in vniuerso populo Nouiomenfi. Tum regina prudenti via consilio, omnipotentis Dei iudicio rem totam committens: Facessant, inquit, verborum contentiones. Si placet Deo & sancto eius, vt perducatur corpus, quò ego volo, illic se leuari sinat. Sin aliter iam experiamur. Mox accedunt ad corpus, vt illud tollant, sed nulli laui moueri potest. Tentatur id subindè ab alijs atque alijs, & tandem ab ipsa regina totis viribus in id incumbente, sed nihil efficiunt. Tum regina ad proceres se vertit

SUR
g b c
M O N
R V
3

abit ad lectum diaconi, quærit rem furto subductam, moxque inuenit. Tum accitum diaconum durissimè obiurgat, non tamen verberat. siquidem B. Eligius prohibuerat, nè id faceret. Vbi res ad aliorum notitiam perducta est, B. Eligium omnes ceperunt timere haud vulgariter, & ita vt par erat, perpetua eum veneratione prosequi.

Vt vinum cuidam auxerit. Cap. 38.

Irèrè cuida
presbytero.

DViciolenus presbyter, homo simplex & rectus, non longè à Luretia degebat, eumque B. Eligius adhuc in corpore manens, oblata opportunitate crebrò inuisere solebat, & res necessarias liberaliter ei suppeditare. Cum autem ab eius obitu fluxissent dies ferè triginta, aut non ampliùs, nocte per visum ei appàrens, sciscitatur quàm habeat, aut cuius benignitate sustentetur. Tum ille, Benè, inquit, hæcenus habeo, precibus tuis adiutus. Purans autem corporaliter eum secum colloqui, maiori indè concepta fiducia, Parùm, ait, vini habeo ex ea vinea, quam per te Dominus mihi dedit, quæso, mi domine, vt pariter indè gustemus: simul calicem ei offerens. At vir sanctus porrecta manu benedixit poculo, iussitque refundi in vasculum, vnde vinum illud hauserat. Id illo faciente, confestim sublata visio est, & presbyter expergescens, consternatusque, manè ingressus est cellam, in qua pridem parùm vini reliquerat, diligenterque inspectis vasculis suis, vidit vas, in quo pauxillum antea fuerat vini, iam ad summum usque repletum.

Obsèrva
miraculù.

Quid regina Bathildi iusserit denunciari. Cap. 39.

Febre corri
pitur, negli
gens iussa
cius: exe
quens, mox
reualescit.

ALteri cuidam in Regis palatio commoranti in luculento habitu appàrens, iussit, vt quamprimum adeat Reginam Bathildem, admonetque eam pro Christi reuerentia deinceps missa facere vestium aurea gemmataque ornamenta, quibus etiamnum vteretur. Illo dissimulante, nocte altera rursus appàret ei, repetitque eadem, quæ priùs mandarat. Sed illo minimè id auso Reginæ indicare, tertio adest, grauiusque homini comminatur, ni faciat, quod iustus sit. At nec sic tamen iussa capeffentem præ timore, mox febris infestat. Regina ad eum venit, causam morbi perquirat. Ea data opportunitate, aperit ille, quid ab Eligio audièrit, statimque pulsa febre, reualescit. Porrò Regina ocysus ponit ornamenta omnia, nihil præter manicas aureas retinens: cunctaque pauperibus distribuens, elegantiora quæque seruauit, atque ex ijs Crucem pulcherrimam fecit, eamque ad caput beati Eligij deponi iussit. Thecam quoque ex multo auro & argento, in quo eius sacra ossa conderentur, miro opere conficiendam curauit, ita dicens: Hic vir beatissimus multorum sanctorum effecit thecas: & ego quoque, vt dignum est, eius memoriae, si potero, operam dabo. Cumque id fecisset, tanta deinceps à proceribus & potentibus ei loco auri & argenti atque gemmarum copia collata est, vt eam difficile sit verbis explicare.

Nota studi
um veterù
erga san
ctos.

Vt linteum thecæ eius sudarit. Cap. 40.

Miraculum
sanè stupè
dum.

EA autem theca, propter auri gemmarumque splendorem, Quadragesime diebus tegi solebat lineo panno, itemque holoserico sanè eleganti & precioso. Quod cum aliquandò inirio Quadragesimæ factum esset, post aliquot dies, multis adstantibus, contigit inauditum miraculum. Cœpit enim sudare linteum illud, sensimque, magis atque magis vapores exhalans, copiosius humectari. Quod vt viderunt qui tum aderant, rei nouitate obstupescati, Christi eximia illic aiebant declarari potentiam. Cum autem etiam distillare cernerent linteum, senioribus id consultissimum visum est, vt ablato linteo à theca, exprimerent humorem in vasculum, isque pro medicina seruaretur. Sicque factum est, & ille liquor in vase aëneo seruatus, multis postea artulit sanitatem. Tanta autem fuit eius sudoris admiranda copia, vt pannus holosericus, cui erat linteum illud adiunctum, optimo colore tinctus, colorem illum amitteret, eoque linteum inficeretur. Duos ferè sextarios sudor ille compleuit.

De mira efficacia sudoris illius. Cap. 41.

Mira vis ei
liquoris.

EA tempestate aliquot Franciæ vrbes dirè vastabat morbus quidam, cuius pelendi causa credimus liquorem hunc diuinitus collatum. Si quis enim illo correptus morbo, in mortis discrimen venisset, & eum liquorem atrigisset, confestim sanabatur. Erat tum Veromanduorum Comes Ingomarus, homo prædiues & potens. Is metuens vndique tum grassantem pestem, vbi didicit sudorem huius miraculum, totum se contulit ad B. Eligij patrociniū implorandum, atque eodem

SUR

g b c
M o n

EV
S

eodem liquore cum multa fide non nihil sibi dari petijt, promittens, si sanctus Episcopus obtineret apud Deum, ut eius prædia non infestaret is morbus, decimas rerum suarum & maximam villam suam se eius Ecclesiæ delegaturum. Accepto igitur salutarili liquore, inuisit prædia sua, iussitque omnes eorum incolas reuerenter eum attingere. Atque irâ factum est, ut cum undique morbus ille prouinciam vastaret, nullum tamen ex ijs, qui erant ditionis eius, corripuerit. Quamobrè valdè ille exhilaratus, decimam partem ex omnibus donauit Ecclesiæ S. Eligij. Fuit autem donum illud amplissimum, ita ut centum homines & pecora plurima cesserint Ecclesiæ illi.

Vt quendam percussisset, nequiter ipsi insultantem. Cap. 42.

Quidam cultor vineæ eiusdem Ecclesiæ, cum esset desidiosus & negligens, sæpè à beato viro adhuc superstitè repræhensus fuit: & ut curari posset, interdum etiam minæ verberum ab illo intèntatæ fuère. Postquam autem vir sanctus è vita decessit, homo ille stultus & insolens quodam die venit ad monumentum eius, insultans illi non absque cachinno, sicque, ut aiunt, garricus: Ecce qui mihi verbera minabaris, iam hic iaces mortuus, ego verò aura vitali fruor. Dixit sic, moxque videt sibi adstantem beatum Eligium, & virgam, quam manu tenebat, vibrantem in caput suum, sicque dicentem: Animaduerte, serue nequam, non me esse mortuum, ut tu iactas: sed reuèrà me viuere, è terris ereptum. Ad hæc verba mox ab ictu cadentis intumuit viri caput, membra omnia mirè pressa sunt. Increfcente dolore, vtraque manu complectens caput turgidum, per omnes vrbs plateas voce lachrymabili, quid sibi accidisset, enunciauit. Confluebant ciues plurimi ad hoc spectaculum non absque multo stupore, & quantum nonnulli cuperent mederi homini, frustra tamen id fuit: immò quanto plùs conabantur adhibere leuamenti, tanto magis augebatur dolor. Tandem post immensos cruciatus ad beati viri monumentum reductus, ibique à multis edoctus, pro culpa sua satisfaciens, post longa spatia agrè potuit amissam recuperare salutem.

Observa hic, num sancti ignorent res nostras.

Vt vincula reorum apud eius ecclesiam rumpantur. Cap. 43.

Sed quis possit vllis verbis consequi omnia, quæ illic Christus Dominus assidue operatur? Si ob culpam suam vincitæ catenis per aggerem publicum, qui basilicæ eius proximus est, ducantur, vbi ventum est contra basilicam illam, mox diruptis vinculis omnibus, soluitur rei. Id ut certius constet, vnū tantum ex multis commemorabo. Vir quidam iure vel iniuria ferreis aliquando constrictus vinculis, cum ad supplicium duceretur, clam è manibus trahentium elapsus, celeriter ad beati Eligij ecclesiam confugit. Cumque ad eius thecā venisset, & illic subsisteret trepidus, illic fracta catena decidit. Insecuti autè illum tortores, ut viderunt stare ibi liberum, furorè perciti, rursùm collo eius & manibus catenam iniiciunt, magna vi è templo eum extrahere conantes. Tum miser ille tremens & pallens, ad sepulcrum beati viri supplices tendit manus, & O beate Eligi, inquit, placet ne tibi ad te confugientem tuo auxilio destitui? His dictis, illicò magno impetu fracta catena, longius prosiliit. Eare valdè perterriti omnes, qui viro manus iniecerant, in terram se abijciunt, & temeritatis suæ veniam cum ingenti metu precantur. Post aliquot horas venit eò loci eius Episcopus, & cum audiisset hoc miraculum, non credidit factum. Abiens autem è templo, simulatque ascendit equum mansuetissimum, qui illum aduexerat, ab eo excussus, & humi collapsus, diris est doloribus affectus. Statim igitur hæsitacionis suæ reminiscens, coram omnibus culpam suam agnouit. Atque irâ indè sublatus, & post multos dies restitutus, cautior deinceps fuit.

Eccè miracula.

Præclarum miraculum.

Punitur à Deo, non creditus miraculum factum.

De equo viri Dei, temerè ab Episcopo vsurpato. Cap. 44.

Cum adhuc in terris degeret vir beatus, equum habuit inter ceteros mansuetissimū, quo, cum posceret necessitas, sedere plerunquè consueuerat. Post eius decessum, equus ille cessit Abbati eius ecclesiæ. Porrò Mommolenus eius loci Episcopus valdè illi inhians, vi eū abstulit Abbati. Abbas nihil illi reluctari ausus, mox ad beati Eligij se monumentum contulit, eique rem totam commiserat. Itaque equus mox cœpit laborare ex pedibus, immò toto corpore tabescere. Id cernens Episcopus, adhibet medicum: qui etsi sedulam illi curam impenderet, nihil tamen potuit efficere: immò si quis vellent equum accedere, omni posita mansuetudine, calcibus cædebat, & morsus intèrtebat. Tandem Episcopus veritus ne equū penitus perderet, cuidam matronæ eum dono dedit. Illa verò accuratè sanandum

Nota celestem animaduersionem.

dum curauit: sed cum aliquando iter factura, eius tergo infedisset, ille frendens & calcibus verberas, grauius eam excussit, ita vt toto fere anno decumberet. Tum illa remisit equum Episcopo, probra conuiciaque adiungens. Episcopus recepto rursus curam adhibet, sed semper equus deterius habet. A dextremum quidam religiosus presbyter consuluit Episcopo, vt equum restitueret Abbati, cui iniuste ablatus esset. Fecit sic Episcopus, & equus ad iustum possessorem postliminio reuersus, intra paucos dies totus reualuit, pristinaque formae elegantia & mansuetudo ei reddita est.

Mira sunt
haec.

Vt sacrum beati viri corpus eleuatum sit. Cap. 45.

Cum sic autem beati viri corpus ad latus altaris sepultum esset, Episcopo & Reginae in primis consultum visum est, ultra altare ei condere mausoleum, atque eò honorifice illud transferre. Eunt igitur, & diligenter inspiciunt locum, & ecce subito in pariete vident instar arcus quandam apparere rupturam. Indè ergo colligunt, diuinitus significari parietem illum eo loco demolendum. Cumque id magna fiducia facere instituunt, ita paries ille absque vilo hominis conatu spontè collapsus est, vt nec hominem vllum, nec thecam ei propinquam vel tenuiter laederet. Mox itaque coeptum est egregium construi mausoleum. Aduentante autem anniuersario migrationis eius die, iam se preparabant ciues ad corpus eius honorifice transferendum. Regina quoque vestes holoféricas maximi precij apparat, exutura illud alias, in quibus curarat antea sepeliendum, & has nouas indurura. Ad ipsum autem anniuersarium diem conuenit in oppidum valde frequens populus. Interim canente clero, populo in vigiliis incumbente, theca diligenter ablata est à monumento. Deindè sublato tumuli opertorio, suauissimus è corpore sancti viri manauit odor: quod quidem tam adhuc integrum planeque incorruptum cernebatur, vt viuere putaretur: quodque admirabilius est, barba & capilli eius, qui ex more abrafati erant vita functo, in sepulcro rursus creuerant, cunctis ad nouum & inauditum miraculum obstupescensibus. At Episcopi cum multo timore leuantes illud è tumulo, exutis prioribus indumentis, preciosissimis, quae Regina parauerat, induunt, magnoque studio sigillis munitum reponunt: atque ita demum choro psallente, modulantibusque organis, indè in primis reuerenter & studiosè translatum, in preparato mausoleo accuratè condunt & componunt, in dies maiori honore & veneratione prosequendum. Quae autem deinceps miracula illic facta sint, iam parim annotabimus.

Illustre mi-
raculum.

O mirabile
Dei in San-
ctis suis.

De miraculis ad monumentum eius. Cap. 46.

Multa mi-
racula.

Nota lector

Adorare, p-
venerari,
frequens est
apud vete-
res.

Res admi-
randa.

Dvo caeci aliquot diebus illic excubantes, lumen receperunt. Puella contracta sanata est. Alius quoque caecus illuminatus est. Sed haec fortassis, dum lectori gratificari volumus, succinctè nimis dicimus. Paulo igitur futurus agendum est. Ad caput beati viri pendebat lampas. Ea cum die quadam penè semiuacua esset, repente apparuit plena oleo: igni quoque diuinitus accensa, ardere coepit, atque ita deinceps plerumque & impletur, & ardet. Cum autem vir sanctus etiamnum in terris ageret, Garifredus Comes Veromanduorum, quidam in eum admiserat, quod etiam illo iam defuncto minimè expiaret. Tandem post longa temporum interualla, negligenter oblitus culpa sua, venit adorare sepulcrum eius. Ardebat tum ex more lampas ea, quam diximus: sed Comite in templum ingrediente, confestim extincta est. Id ille mox animaduertens, timens & pallens, orauit. Finita oratione, exijt è templo, & lampas lumen recepit suum, non humanitùs, sed diuinitùs, accensa. Indicauit id Comiti, iam equum ascendere volenti, vna è famulis eius. Ille audiens, multum doluit, & in seipsum descendens, coepit excutere latebras conscientiae suae, vt sciret, qua culpa sua id accideret. Recordatur interim, quid olim in sanctum Episcopum admisset, festinusque redit ad basilicam. Sed postquam pedem posuit in basilicae pavimento, rursus lampas extincta est. Tum ille timorè territus, cum lamentis & magno rugitu prosternit se coram beati viri sepulcro, & diuissimè pro culpa sua satisfaciens, se indignum & miserum fatetur, cuius causa lampas lucere desisset: palamque protestatur, se ex eo loco non surrecturum, nisi prius lampas ardeat. Post multas ergo lachrymas, lampadi restituta lux est. Quare nonnihil ille recreatus, iubet famulum ire ocyus, & afferre vas argenteum sanè preciosum: idque Christi confessori obtulit, ad sepulcrum eius illud deponens, promittens etiam, se nonnulla è facultatibus suis illi ecclesiae collaturum. Deindè latus abscedit.

SUR

g b c
M o n u m e n t u m

EV
S

De alijs miraculis. Cap. 47.

Vuenis quidam, Saxo genere, miserandum in modum cōtractus, & ad beati Eligij monumentum adductus, breui curatus est. Fœmina quoq; muta & cœca, diu ad sepulcrum eius orans, tandē somno oppressa, videt aduenire ad se S. Eligium, oculosque suos leniter tangere, & instrumento quodam chirurgico linguæ vincula molliter discindere. Expergefacta igitur, oculis inusitatam sentit lucem, & post multum ore reiectum sanguinem, loquitur promptè & expeditè. Alia puella muta eò perducta, docta est à templi custodibus mente implorare beati viri opem. Eam tandē mater iubet illic hære, donèc sentiat se adiutam: se domum abire velle indicat. Vbi ergò illa foribus templi propinquare cœpit, puella videt è lampade quiddam ad se dimanare, magnoque timore correpta, ruptis linguæ nexibus, sic locuta est: Ita ne hîc me relicta, tu mea mater ascendis? Audiens hæc mater, celeriter redit ad eam: flensque præ gaudio, cupiensque etiam alios eius sermones audire, audè illam compellat, & ad omnia planum atque absolutissimum ab ea responsum accipit. Mirantur omnes, qui ad sunt, laudant Christi potentiam, & beati Eligij merita concelebrant.

Contractus sanatur. Item cœca & muta.

Item alia muta.

De obitu Aureæ Abbatisse & aliarum. Cap. 48.

Est aliquandò Parisijs grassante, cum iam aliquot virgines monasterij beati viri, cui Aurea Abbatisa præerat, ad Dominum migrassent, sanctus Eligius apparuit cuidam adolescenti in ecclesia eius monasterij, veste candida & toga amictus. Illo autem præ timore se in latebras abdere volente, vir beatus blandè eum compellens, iussit properè ire ad Auream Abbatisam, dicereque ei, vt cum certis virginibus ocytis ad ipsum veniat. Abit ille, dicit Abbatisa quæ iussus erat. Surgit velociter Abbatisa, immenso affecta gaudio, & magna celeritate contendit ad templum. Sed postquàm eò venit, visio disparuerat. Nè tamen posset ambigere veram fuisse, relicta erat nebula, totam ædem replens, vndè etiam candelabra & vela rorem quandam stillare viderentur. Abbatisa igitur ad se reuersa, intellexit se ex hac vita euocari: protinusque sorores omnes conuocans, illis valedixit, quibusdam exceptis, quæ cum illa decessuræ erant. Mortua est deindè Aurea Abbatisa, & eam secutæ sunt ex eodem monasterio centum sexaginta sorores, ea tempestate defunctæ.

S. Eligius apparet cuidam.

Res mira.

Nota magnum numerum familiarium.

Item de alijs miraculis. Cap. 49.

Comitis Garifredi scriba venit quandoquè ad basilicam sancti Eligij, & cum post preces susas, staret ad fores eius, videt illic pauperum gregem, stipem poscentium. Sed nihil apud se habens, quod illis daret, misericordia motus erga illos, mœstus intra se ait: Nunquàm vos talem habebitis consolatorum, qualis fuit hic sacratissimus antistes. Quid enim cum vnquàm retardare potuisset, nē in vos beneficia conferret, vosque surda transfiret aure, vti iam multi faciunt, & ego miser? Dum ergò sic tacitus secum cogitat, visus sibi est tanquàm in ecclasi videre adstantem sibi beatum Eligium, simulque in manu sua vel veste cernit aurum, quod pauperibus erogat. Quod etiam absque mora fecit, multa secum cogitans de eo, quod acciderat necopinanti.

Obserua miraculū.

De filio Ebroini sanato, &c. Cap. 50.

Ebroinus vir illustris, præfectus palatio, siue, vt vulgò dicunt, maior domus, filium habuit Bobonem, ipsi & matri eius vnice charum. Is morbo grauissimo correptus, magnum parentibus mœrorem attulit, præsertim quòd morbo inualecente, vita eius desperaretur. Sed tamen parentes, de miraculis beati Eligij magna spe concepta, munera ei offerunt, & balneum filij elegantissimum apud sepulcrum eius deponunt. Eodem temporis puncto puer reualescit, ac deinceps mansit incolumis. Vir quidam nefarius de admissio crimine se purgaturus, non dubitauit ad sepulcrum beati viri falsum iurare. Sed simulatque iuravit, iusto Dei iudicio, venter eius crepuit, effususque in terram visceribus, indignam vitam digna morte finiuit in terram visceribus, indignam vitam digna morte finiuit in terram visceribus.

Præclarum miraculū.

Terribilis mors peccantis ad sepulcrum S. Eligij.

De visione illius, qui agrum ecclesie S. Eligij sibi vendicauit. Cap. 51.

LIUS
CI
ATI

Vir quidam agrum ecclesie sancti Episcopi apud Caluomontem situm, sibi rapaci cupiditate vendicare voluit, sed obsistebat ei Sparnus, eius ecclesie Abbas. Res ad palatium regis relata est, pronuntiatumque à rege, ut si Abbas in sacro loco iurare vellet, agrum esse ecclesiam, cum ipse retineret. Sed Abbas maluit virum illum pertinacem iurare suum esse agrum, & non ecclesiam. Lata igitur sententia est, ut vir ille cum multis alijs iuraret. Sic enim apud Francos in more positum est. Verùm Abbas alijs omnibus remisit iuramentum, nè alterius flagitio implicarentur: solus ille agri vsurpator, procerum sententia iurare iustus est. Itur ergo ad ecclesiam B. Eligij, venit ad sepulcrum eius, expectatur ab omnibus loco sacro, sed cum vix medium expressisset iuramentum, toto corpore contremisit, caput retrorsum in cervicem curuatur, diductoque ore, & magno indè fumo erumpente, cum hoc solum dixisset, Abba Sparne, recipe terram tuam: repente humi prostrernitur, & infelicem animam exhalat. Alius quidam cum illic peierasset, & domum ceu victor latus rediret, priusquam limen domus suæ attingisset, extinctus est. Unde tantus omnes inuasit timor, ut nullus hodie etiam in causa iustissima ad sepulcrum eius iureiurando se obstringere audeat: sed si iuramentum faciendum sit, ad osij circulum non sine magno timore id fiat.

Mos Francorum iurare volentium.

Horrenda vicio perituri.

Item alterius.

De quodam demoniaco, itemque morbida femina, curatis. Cap. 52.

Demoniacus quidam, importunissimo correptus demone, incredibili furore & amentia rumpebat catenas, compedes, & claustra ostiorum, quorundam nares, aliorum aures mordicis apprehensas lacerabat. Eius parentes summo perè cupiebant eum ad beati Eligij memoriam adducere: sed qua id possent via, propter hominis rabiem, non videbant. Tandem repente consilio, miro quodam ligneo instrumento confectum, ægrè septem viri eò perducere potuerunt. Perductus autem, paulò post, beato Eligio orante, & Christi gratia largiente, sanatus est, & ibidem in clerum ascitus, admodum religiosè vixit. Modoloni cuiusdam ciuis Nouiomensis vxor pia valde, toto corpore intumuit: sensimque morbo ingrauescente, vir eius, homo centenarius, de sepultura iam cogitabat. Ei obuiam factus Abbas ecclesie beati Eligij, discit ex eo periculum vxoris eius: simulque rogatur, ut in basilica eam sinat sepeliri. Abbas, his auditis, celerim contendit ad sepulcrum beati antistitis, tollensque de oleo illic manante, ad foeminam moribundam se confert. sic enim per visum iusserat ei beatus Eligius. Ingressus, videt inter lachrymantes cognatos & amicos foeminam decumbere inflato valde corpore, & iam planè frigidò: mox illud vngens oleo, ita ait: Hæc mandat S. Eligius, ut in virtute nominis Christi sana confurgas. Dixit sic, & oleo sancto viscera foeminæ penetrante, illa palpebras commouet, & tanquam è somno grauissimo euigilans suspirat. Iudè mira celeritate derumescente corpore, auctisque viribus, residet: statimque dolore omni euanescente, nec vllò remanente tumore, faciei quoque restituto decore, è lectulo se proripit, laudans & prædicans Deum, qui ipsam à morte reuocasset: Deindè compellit omnes mentæ assidere, ipsaque illis accuratè ministrat.

Demoniacus immanis curatur.

Mira vis olei sepulcrici.

De fure indicato. Cap. 53.

In rure Nouiomensis factum perpetratum fuit, sed fur ignorabatur. Iuuenis autem quidam suspectus de furto, cum eo nomine compellaretur, in patrem suum crimen conferre conatus est. Habebat enim quiddam cum illo controuersia, ei que insidias mollebat. Vterque igitur sistitur coram Episcopo & Comite: filius multis modis studet patrem reum efficere: pater verò, ut erat, se innoxium demonstrare. Alij fauebant filio: alij iniquum dicebant, fidem adhibere filio patrem insimulanti. Cum sic autem longa fieret altercatio, nec facillè quisquam ausus esset ferre sententiam, Episcopus tandem communicato cum Comite consilio, rem statuit beati Eligij iudicio permittendam. Ducuntur ergo ambo ad beati viri monumentum & iuramentum facere iubentur. Iuuenis simulat què iurare cepit, arreptus à demone, magna vi in terram eliditur, atque illic miser è seipsum discerpens, tremensque & spumans volutatur. Ità prodito iam fure, ab ecclesia recedunt omnes. Tandem diu malè multato iuvene, cum multi pro eo orarent beatum Eligium, curatus est.

Cælestis vindicta in perituum.

De alijs miraculis. Cap. 54.

Lepra

Leprosus quidam ad sepulcrum beati viri mirabili modo sanatus est, radio quodam inde exeunte, & in eius horrida vulnera se infundente. Quem secutus est multus hominis sudor, & cum sudore omni putredine abeunte, relicta est cutis mundissima, atque adeo restitutus est homo, ut nulla leprae vestigia in eo cernerentur. Claudus quoque curatus est à beato viro, illi per visum apparente. Contra autem fur quidam sacrilegus, aliquando è templo egressis custodibus, aurea quaedam ornamenta beati antistitis monumento subducere volens, catenam auream viatrahens confregit: vnde tantus excitatus est sonus, ut extra templum procul audiretur à custodibus: simulque homo nefarius ita diuinitus ad limen ecclesiae detentus est, ut loco mouere se non posset. Itaque accurrentibus custodibus, deprehenditur in sacrilegio, profert res ablatas, petit veniam sacrilegij, humaniter ignoscunt custodes, abcedit liberè, nullo iam eius gressum retardante. Vir quidam nobilis ob culpam non magnam prorsus insensum habuit principem. Adducitur ergo in palatium, & capite damnatur. Interim seruadus traditur Amalberto Comiti Nouiomensi. Post aliquot dies audit è famulis eius, proxima luce se capite plectendum. Valdè ea re consternatus, omni spe euadendi sublata, hoc solo se consolabatur, si posset obtinere, ut eam noctem apud S. Eligium duceret perugilem. Eo igitur impetrato, ardentissimo animi desiderio properat ad sancti mausoleum, tota penè nocte in lachrymis & gemitu est, orans sanctum Episcopum, ut in crastinum suo ipsi velit patrocinio adesse. Post absolutos à Clero nocturnos hymnos, nimio mœore depressus, obdormit: & ecce mox adest S. Eligius, humanissimoque vultu blandè eum consolans, pollicetur se futurum apud principem, nec ipsum vllas daturum poenas, sed cum principe in gratiam rediturum. Eodem die accitus à principe, liber dimissus est.

Nota hanc leprosi curationem.

Fur deprehenditur in sacrilegio.

S. Eligius apparet cuidam.

De capillis beati viri quaedam admiranda. Cap. 55.

Cum beatus Eligius apud Turones adhuc laicus sancti Martini thecam fabricaret, cuiusdam matronae hospitio utebatur. Ea cernens virum sanctum iugiter eximij operibus intentum, (ut erat reuera promptus ad omne opus bonum, creber in precibus, largissimus erga pauperes) non temerè sibi persuasit eam esse Dei seruum. Cumque aliquando tonderentur pili capitis & barbæ eius, illa pannum lineum, quo exceperat pilos, & quicquid ex pilis ipsi colligere potuit, ei linteo inuolutum in arca reposuit. Per multos inde labentibus annis, foemina eius repenitùs oblita fuit. Post obitum autem beati Eligij sæpè noctibus audiebat in cubiculo suo suavissimam psalmodiam. Curiosè itaque explorare volens, quid agatur, videt per foramina quaedam miram radiare lucem. Cumque id crebro fieret, admodum perterrita, non audebat noctibus manere in ædibus suis: nec tamen recordabatur pilorum, quos illic olim ex fide condiderat. Accito autem ad se Agerico, ecclesiae S. Martini Abbate, rem ei exponit: dicit lachrymabunda, se non posse securam cubare in domo sua. Ille sciscitatur ex ea, an ne aliquis seruus Dei illic quandoque manserit, vel num quod à sanctis viris munusculum acceperit, aut certe an non ipsa aliquando quaedam sanctorum reliquias abstulerit. Tum illa veluti per somnium, pilorum beati Eligij reminiscens, pectus crebro verberat, indicatque Abbati se olim pilorum S. Eligij segmina collegisse, & fideliter illic reposuisse. Mox igitur ad locum accedentes, inveniunt pilos illos admodum suaueolentes, prorsusque incorruptos. Indè ergo facillè colligi potuit, & quanti apud Deum meriti esset beatus Eligius, & quam grata fuisset Deo fides mulieris, cum post tot annorum curricula eo in loco diuinitus tam admiranda fierent. Audiui autem postea, illic elegans constructum oratorium. Quidam simile huic contigit in monasterio Nouiomensi, à beato viro constructo. Sanati sunt etiam quidam contactu earum rerum, quibus vir Dei, adhuc viuens, aliquando usus esset.

Vide ut Deus cohonestet eam exuremas reliquias sanctorum suorum.

Basilica in honorem S. Eligij.

Ut punitus sit, qui pro reliquijs eius precium à quodam extorsit. Cap. 56.

Vir quidam non longè à Rhemis habitans, religiosæ mentis studio voluit in prædio suo in beati Eligij honorem basilicam construere. Ea autem iam absoluta, reliquijs eiusdem sancti viri ornari eam cupiens, ad Nouiomenses profectus est, & ab illis optatum munus impetrauit. Sed cum indè recedere vellet, clericus quidam cupiditatis æstro percitus, vi eum detinuit, dicens se non passurum ut cum reliquijs abeat, nisi prius aliquo dato munere. Ille ut posset ex eius manibus euadere, munusculum quoddam tristis ei largitus est. Quod

Vide vltio-
nem cele-
stem.

clericus audissimè complectens, mox in sinu abscondit. Et ecce repente immo-
so diuinitus igne, pectus cum vestimentis ardere cœpit, ita vt alta voce exclamans
diceret: Parce sancte Eligi: miser ego nihil tale deinceps faciam. Mox illi, qui ad-
rant, propter ei vestimenta fumantia detrahunt, munusque acceptum reddunt ei
qui dederat, illum iam dolentem & multum lachrymantem ad beati Eligij mona-
mentum adducunt: vbi oleo vnctus, vix tandem ab incendio illo liberatus est. Equi-
dem nihil dubito idcirco hoc ei accidisse, vt pudefcat & reprimatur similitum impro-
ba cupiditas, qui non verentur exacta pecunia sanctorum reliquias venundare. Ces-
set igitur, obsecro, locis omnibus hæc contagio, nè simile quid accidat similia faci-
entibus.

De hominis cuiusdam temeritate punita. Cap. 57.

* villam
Pœna irre-
uerenter
tractantis
lectum san-
cti viri.

Solebat vir sanctus, adhuc in corpore manens, crebrò venire Compendium,
regale & oppidum, & trans fluium propinquum Isaram apud Vualdolenum
habere hospitium. Postquam autem desijt esse in humanis, ille eius hospes le-
ctulum eius absque vlla tanti viri reuerentia demolitus est, & è sponda, quam
sæpè sua manu triuerat vir beatus, limen effecit, atque cum sua coniuge eo loco, quo
vir Dei cubare solebat, se reposuit. Ecce autem eadem nocte acerrima febre corre-
ptus, nauleat, tremit, sudat, pallescit: pedes, quibus spondam calcauerat, dolent,
& magno ardore æstuant, ita vt ingredi non posset. Interim dum ille sic cruciatur, vxo-
per visum præcipitur, vt quamprimùm ab eo loco recedant, spòdam instaurant, to-
rumque lectum, vt prius erat, diligenter restituant atque componant. Sed illa ne-
gligenter visionem obliuiscens, maritus acrioribus vrgetur dolorum stimulis. Pro-
xima nocte etiam ipse admonetur, nisi ocius ex illo lecto recedat, fore vt seuerius ca-
stigaretur. Post eam visionem nonnihil se remittente febre, vt potuit, celeriter surrexit,
spondam ilicò collegit, diligenter ablutam in locum pristinum restituit, lectumque
instaurauit, & ab illo deinceps se abstinens, temeritatem suam penitentia multa sa-
tisfactione expiauit, atque ita demùm curatus est. Eo miraculo postea diuulgato,
cœperunt vndique aduentantes ad eum locum munuscula inferre, cœperunt etiam
crebra fieri miracula, & multi eò frequentes aduenire. Id non multa sine admiratio-
ne cernens Vualdolenus, domo illa relicta, & beato Eligio æternùm dedicata, in pro-
pinquas ædes commigrauit. Indè ea domus diruta est, & basilica illic constructa,
atque in ea lectus ille repositus, mirificè ornatus cernitur. Locus ille in ditione est
Clementis Episcopi Bellouacensis, multaque illic miracula sunt: è quibus, breuitatis
studio, non nisi duo commemorabimus.

Miracula
ad lectum
eius.

Clemens
Episcopus
Bellouacē,

De duobus miraculis, ad lectum beatissimi viri editis Cap. 58.

Dvo Reges, germani fratres Clotarius & Theodoricus, quandoquè è pala-
tio egressi, orandi causa ad eam basilicam accesserunt. Absolutis precibus
exeuntes illos quidam proceres admonuerunt, vt aliquam cleemolynam
pro sancti Eligij veneratione illi loco tribuerent. Sed Rex senior contem-
psit: iunior verò aliquot solidos ex radianti metallo ibi reliquit. Vbi ad palatium re-
uersi sunt, Rex senior Clotarius molesta confectum febre vexatur: totoque corporis
ardore ad caput tendente, securus est vehementissimus dolor dentium. Noctè igitur
illa in summis cruciamētis transacta, manè recordatur, quid hesternò die neglexe-
rit, seque confert ad beatum Eligium deprecandum, cui etiam per hominem fidelem
multos misit solidos; qui simulatque illati sunt in templum, dolor omnis repente
sopitus est. Puella quædam eodem ferè tempore desponsa, malo demone instigan-
te, ab alio turpiter vitiata est. Sponsus id suspicatus accidisse, vrget eam, vt iurei-
rando se probet innocentem. Illa, vt potè adultera, incunctanter offert iuramentum,
nihil prorsus periculi metuens. Iubet ergo sponsus, vt ad beati Eligij lectum hunc de
quo paulò supra diximus, sola iuret. Eunt pariter in ecclesiam: puella proterua &
insolens sine vilo metu ad lectum accurrit: sed mox vt illi iuratura manum imposuit,
viribus destituta corruit: cumque eam circumstantes alij leuare vellent, tremens &
spumans inter manus illorum animam expirauit. Sponsus id cernens, multum qui-
dem expauescit: at tamen Christi potentiam & beati Eligij iudicium laudans, non
sine metu recedit. Multa alia ibidem, Domino iubente, miracula sunt, in quibus
est etiam illud, quòd lampas oleo abundè cœlitus impletur: quo sancto liquore multi
illi peruncti, varijs liberantur incommodis & morbis. Et hæc quidem omnia
apud

Clotarium
Regē febris
vexat.

Illic sana-
tur.

Vide exem-
plum terri-
bile.

Lampas oleo
cœlitus im-
pletur.

SUR

g b c
M O N

R V
S

apud Compendium sunt. Consimilia autem perpetantur miracula apud alium quendam lectum eius, qui in quodam monasterij eius pradio, quod Victuriacum vocant, asseruatur: quæ omnia si commemorare pergamus, onerosi erimus. Nos verò iam summopere ad finem properamus.

Generalis quedam miraculorum commemoratio. Cap. 59.

AD sepulcrum beati viri multæ catenæ diruptæ, multæ compedes fractæ, cippi dissipati, multaque alia visuntur certissima argumenta miraculorum, quæ illic facta sunt & fiunt: è quibus tamen nos vel pauca, vel potius nulla retulimus, quòd omnium oculis exposita sint. Neque verò, vt in plerisque solet, hæc miracula illic fieri cessant, sed quotidie vndique aduentant morbidi, & sanantur, ferro vinciti absoluntur, claudi carrucis aduerti, suis pedibus recedunt: perijuri aut arripiuntur à dæmone, aut moriuntur, dæmoniaci liberantur, cæci illuminantur. Multi quoque sanantur morbi oleo illic succrescente: immò quisquis eo perungitur, quacunque labor infirmitate, statim fugiente morbo, curari potest. Sed quia iam vtrunque absoluius optatum opus, lectorem rogamus, nè vilitatem sermonis nostri planè despiciat. Fortassis potuissent dici à nobis pleraque elegantius: sed studio sic stylium temperauimus, vt res potius, quam verba, lectori commendarem. Maximè verò ab hoc opere cothurnus tumentis eloquij remoueri debuit, quod de tanti antistitis humilitate manauit. Me quoque deuotum potius, quam meritarum fuisse, præsens pagina testabitur. Neque enim confidentia viriū mearum, tantam in me prouinciam recepi, cum scirem absurdum esse, tantæ historiæ tantillum adhiberi aurorem: sed cum sim debitor decem millium talentorum, vel parum aliquid ei, à quo accepi, reddere volui: planè dignum & iustum arbitratus, vt exiguum talentum in laudem sancti viri & gloriam omnipotentis Dei expendere; & quod ab illo indignus percepi, eidem subiectus impenderem. Tibi nunc, Christe, librum hunc contra æmulos omnes defendendum commendo: tibi deuotionis meæ dicta supplex committo: tibi in his omnibus & per hæc omnia pio, vt possum, affectu perfoluo laudem & præconium, qui tulisti adiutorium, quòd posset cõfici opus optatum. Tibi ergò laus, tibi gloria, tibi honor creatori & recreatori hominum Iesu Christe, qui cum Deo patre & spiritu sancto viuus & regnas Deus per infinita secula seculorum, Amen.

Oleū ad sepulcrū eius nascēs morbidos sanat.

*Epistola beati Audoeni ad *Robertum Episcopum Parisiensem de vita S. Eligij.*

* Rodobertum

Domino sancto, & à nobis in charitatis vinculo iugiter amplectendo Rodoberto papa, Dado salutem. Vitam beati Eligij, quam nuper, frater charissime, descripsimus, per præsentem latorem strenuitati argutiæque vestre * emendandam direximus. Quæsumus ergò, vt sepositis paululum curis exterioribus, studium illic adhibeas quanto cyùs: &, si quid forte aut mea, aut notariorum incuria in verbis, vel syllabis incompositum, aut minus aptum deprehenderis, iuxta prudentiam tibi collatam studiosè emendes, nobisque demùm emendata restaures.

* concertadum
Vide sancti Audoeni huiusmodi militatem.

Epistola Roberti Episcopi Parisiensis, qua beato Audoeno respondet.

Domino verè sancto, culmine Apostolico sublimato, mihi que modis omnibus venerabiliter præferendo, domino & patri Dadoni, * Rodobertus peccator. Decreueram quidem gratificæ iussioni vestræ, venerabilis pater, obtemperare, nisi imperitiæ meæ prudentia vestra in dictandi studio tantopere obuiasset. Totum itaque volumen, quo vita sancti continetur Eligij, à summis ad ima vique solerti, vt iusseras, cura quidem percurrès, nihil omninò, quod adijcere emendareque deberem, vsquam potui reperire: sed magis potius, quod admirarer, venerer, præferrem & prædicarem. Et vt vera fatear, pinxisse mihi illic vidèris sanctitatis tuæ, immò beatissimi antistitis Eligij integerrimam formam, ita vt nihil protinus desideris ex cunctis sancti virtutibus, quod non potentatu verborum per singula inuestigaueris, ventilaueris, celsoque in sublime phaëo sustuleris. Vndè equidem animo iam meo ex eius vbertate refoto, exemplari etiam integerrimi voluminis fratris mihi que cõfecto, toto demùm volumine sanctitati vestræ remisso, orationum vestrarum supplex quæso suffragium domine semper Dado.

* Robertus

F. Laur.

LIUS
C
ATI

F. Laur. Surinus pio Lectori.

Equidem libentissimè, propter authoris reuerentiam, beatissimi Eligij vitam, sicuti ab illo edita est, integram nihilq; mutatâ edidissim, candide Lector: sed cum eam ex quodâ MS. codice de scriberem manu mea, & iam aliquouſquè progressus, viderem eam valdè prolixam, nonnulla etiam subindè repeti, quâdam etiam multis verbis fusè & copiosè dici, quæ possent paucis comprehendere, temporis angustijs exclusus, & nè opus nimium excresceret, coactus sum nonnulla aliquot locis omittere, quâdam contrahere, quibusdam etiam aliquam lucem reddidi. Quæ cum sine styli mutatione commodè fieri non possent, inuitus pleraque reddidi verbis meis, sed ita tamen, vt æquus lector facillè id boni consulturus sit, cum nihil historiæ integritati detractum aut diminutum sit. Est autem ab eodem autore Audoëno etiam tertius liber scriptus de vita S. Eligij, sed illum omisi, quòd non nisi Epitome sit eorum, quæ duobus hisce libris à nobis editis, continentur. Vale.

DE S. NATALIA, cuius festum occurrit prima Decembris, quarat Lector in Vita S. Adriani octaua Septembris, tomo 5.

DE S. AGERICO VIRDVNENSI EPISCOPO
CARMEN FORTVNATI PRESBYTERI, QVEM QVÆ
dam historia commemorat ab illo humaniter hospitio
exceptum fuisse.

Decembr. 1.

S. Agerici
liberalitas
in inopes.Instaurat
& condit
templa.

Virbs Viriduna breui quanuis claudaris in orbe,
Pontificis meritis amplificata places.
Maior in angusto præfulget gratia gyro,
Agerice tuus quam magis auxit honor.
Plurima magnarum sudisti semina laudum,
Quæ matura operis fertilitate metes.
Tempore præſenti victum largiris egenis.
Vndè futura dies centuplicabit opes.
Dogmatis arcani referas penetrabilia pastor:
Non solum dapibus, pascis & ore greges.
Templa vetusta nouas precioſius, & noua condis,
Cultior est Domini, te famulante, domus.
Egregios fontes sacri baptismatis explēs:
Tam pia diuino fonte repletus agis.
Candida sincero radiat hæc aula sereno,
Etsi sol fugiat, hic manet alta dies.
Ad noua templa auidè concurrunt vndique plebes,
Et tribuis populis plus in amore Deum.
Te solamen inops meruit, te nudus amicum,
Et solus cunctis potus & esca manes.
Felix qui meritis æternæ lucis amator,
Tempore tam modico non moritura paras.

Aliud eiusdem carmen.

Phocbus vt elatum suspendit in æthera cursum,
Purus & igniferum spargit vbiq; iubar:
Effusis radijs totum sibi vendicat orbem,
Montes, plana replens, ima vel alta tenens:
Sic præful splendore animi cum sole corufcas:
Ille suis radijs fulget, & ipse tuis
Agerice sacer, cuius sermone colente,
Ecclesiæ segetes fertilitate placent.
Terrenis rebus sterilibus, fœcunde supernis:
Cuncta caduca negans, diues iture polis.
Illecebris mundus, mundi lasciuia repellens:
Nil cui subripuit carnis amarus amor.

Rebus pau-
per, diues
virtutibus.
Carnis ama-
rus amor.

Lubri-